

KIRSI VIILO

Lähestymiskieltojen käsittely

Pirkanmaan käräjäoikeudessa

LIIKETALouden KOULUTUSOHJELMA
2020

Tekijä(t) Viilo, Kirsi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Toukokuu, 2020
	Sivumäärä 65	Julkaisun kieli suomi
Julkaisun nimi Lähestymiskieltojen käsittely Pirkanmaan käräjäoikeudessa		
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
<p>Lähestymiskieltoasiat ovat ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti tärkeä aihe ja ne ovat aika ajoin myös mediassa esillä etenkin kiellon rikkomistapausten kautta. Vuonna 1998 voimaan astunut lähestymiskieltolaki oli ensimmäinen konkreettinen lainsäädännöllinen keino Suomessa perhe- ja parisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi. Lähestymiskielto lakia ollaan uudistamassa lähiaikoina. Tarkoitus on kehittää toimivia keinoja estämään lähestymiskiellon rikkomista sekä selvittää valvonnan toimivuutta.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on oikeudellinen empiirinen tutkimus. Laadullisen opinnäytetyön tavoitteena oli luoda kattava tietopaketti lähestymiskieltoasioista toimeksiantajan käyttöön ja selvittää mitä kehittämistarpeita lähestymiskieltoprosessissa on. Tutkijan henkilökohtainen tavoite oli kehittyä työn tekemisen myötä ammatillisesti. Työn toimeksiantajana toimii Pirkanmaan käräjäoikeus, jossa tutkija itse työskentelee käräjäsihteerinä. Työ on kirjoitettu sihteerin näkökulmasta ja se onkin erityisen hyödyllinen uusille sihteeereille ja notaareille, jotka tarvitsevat tietoa työssään.</p> <p>Työn teoriaosassa selvitettiin lainsäädännön ja kirjallisuuskatsauksen avulla lukijalle, mikä lähestymiskielto on. Näin lukija saa muodostettua aiheesta kokonaiskuvan. Teoria-aineiston pohjalta kerrottiin myös, kuinka käsittely käytännössä etenee Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Työn empiriaosassa selvitettiin kyselytutkimuksen avulla, minkälaisia kehittämistarpeita lähestymiskieltoasioiden kanssa työskentelevät sihteerit, notaarit ja tuomarit olivat havainneet lähestymiskieltoprosessissa.</p> <p>Opinnäytetyö saavutti asetetut tavoitteet. Aikaan saatiin kattava paketti lähestymiskieltoista käräjäoikeuden käyttöön ja myös tutkijan ammatilliset tavoitteet täyttyivät. Tutkimuksessa nousi esille useita hyviä kehitysehdotuksia, joihin toimeksiantaja voi halutessaan tarttua. Lopputuloksena voidaan kuitenkin todeta, että vaikka prosessissa ilmeni kehittämistarpeita, pääsääntöisesti lähestymiskieltojen käsittely on Pirkanmaan käräjäoikeudessa sujuvaa ja tehokasta ja suuria muutostarpeita ei tutkimuksen kautta ilmennyt.</p>		
<u>Asiasanat</u> lähestymiskielto, perheen sisäinen lähestymiskielto, lähisuhdeväkivalta, käräjäoikeus		

Author(s) Viilo, Kirsi	Type of thesis Bachelor's thesis	Date May, 2020
	Number of pages 65	Language of publication: Finnish
Title of publication The process of proceeding restraining orders at Pirkanmaa District Court		
Degree program Bachelor of Business Administration		
<p>Restraining orders are topical, global and a socially important subject and they are used, among other things, in the fight against domestic violence. Restraining orders have recently received a lot of media attention, linking to some unfortunate cases of a person issued with a restraining order, breaching the order with sometimes severe consequences.</p> <p>This thesis is a juridical empiric study. The aim of this thesis was to create a vast package of information on restraining orders for the Pirkanmaa District Court to use in staff training as well as to point out possible deficiencies. Another aim of this thesis, for the researcher herself personally, was to gain her professional acknowledgement on the matter. The study was written at a secretary's point of view and will probably be most useful for new secretaries and trainee judges.</p> <p>The theory part of the thesis deals with restraining orders in general and how the process practically proceeds at the Pirkanmaa District Court. The sources used were primarily legislation and legal literature. In the empirical part of the thesis the aim was to find out if the target group had any ideas how the process could be developed at the District Court. This was done by using a simple questionnaire sent to the secretaries, judges and trainee judges who work with restraining orders daily.</p> <p>The goals of this thesis were accomplished, personally and professionally. According to the questionnaire, some common problems in the process were introduced by employers and the answers provided some good suggestions for improvement in the process. It is now up to the District Court if they want to take them further. Even that some possible development targets came up, there were no significant deficiencies in the process based on the answers given by the employers. Thus, as a conclusion, it could be said that the process of proceeding restraining orders at the Pirkanmaa District Court is proficient and efficient.</p>		
<u>Key words</u> restraining order, prohibitions, domestic violence crime, district court		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
1.1 Työn aiheen valinta ja toimeksiantaja.....	6
1.2 Tutkimuskysymykset ja viitekehys.....	7
1.3 Tutkimus ja tutkimusmenetelmä.....	8
1.4 Opinnäytetyön rakenne.....	10
2 LÄHESTYMISKIELTO.....	11
2.1 Lähestymiskiellosta yleisesti.....	12
2.2 Kansainvälinen ulottuvuus.....	13
2.3 Lähestymiskieltoasian luokittelu ja käsittely muun asian yhteydessä.....	15
2.4 Tyypillisiä tilanteita, joissa lähestymiskielto määrätään.....	17
2.5 Lähestymiskiellon määräämisen edellytykset ja perusteet.....	19
2.6 Lähestymiskieltoasian julkisuus.....	21
2.7 Lähestymiskieltojen lajit.....	23
3 LÄHESTYMISKIELTOASIAN KÄSITTELY PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUDESSA.....	31
3.1 Valmistelu.....	31
3.2 Pääkäsittely.....	36
3.3 Jälkitoimet.....	41
4 TEHTY TUTKIMUS JA SAADUT TULOKSET.....	46
4.1 Kyselytutkimus ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	46
4.2 Kyselytutkimuksen tulokset.....	50
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA OMA POHDINTA.....	55
6 LOPPUSANAT.....	58
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Vaikka Suomea yleisesti pidetään yhtenä maailman tasa-arvoisimmista maista, on naisiin kohdistuva väkivalta tutkimusten mukaan Suomessa vielä nykyäänkin vakava ihmisoikeusongelma. Suomi on myös saanut asiasta useita huomautuksia kansainvälisiltä elimiltä. (Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta 2017, 11.) Kuitenkin on huomattava, että vaikka lähisuhdeväkivallan uhrien enemmistö on naisia, voi myös nainen olla väkivaltainen miestä tai lapsia kohtaan. Kaikkia lähisuhdeväkivallan muotoja esiintyy myös samaa sukupuolta olevien pari- ja perhesuhteissa. Positiivisena voidaan nähdä kuitenkin se, että julkisella keskustelulla on ollut vaikutuksensa ja uhrin uskaltavat nykyään hakea useammin apua tilanteeseensa kuin ennen. (Åberg 2017, 52–57.)

Laki lähestymiskiellosta 898/1998 astui voimaan 1.1.1999. Uuden lain voidaan katsoa olleen ensimmäinen konkreettinen teko Suomessa perhe- ja parisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi lainsäädännöllisin keinoin. Tavoitteena oli myös löytää tehokas tapa puuttua lähisuhdeväkivaltaan, jossa aikuinen lapsi uhkaa vanhempansa tai isovanhempansa. Lakiin kohdistui heti kiinnostusta ja odotuksia niin uhrien kuin myös usein lähestymiskieltoasioiden kanssa tekemisissä olevien ammattiryhmien, kuten poliisien ja sosiaalityöntekijöiden, suunnalta. Lähestymiskiellon tarkoitus on pyrkiä antamaan uhrille nimenomaan jo ennakoivasti turvaa uhkaavasti käyttäytyvää henkilöä kohtaan sekä suojaa vakavissa häirintä- ja kiusantekotilanteissa. (Ropponen 1999, 1; 3; HE 144/2003, 4.) Lain säätämiseksi voidaan sanoa olleen todellinen tarve, sillä tilastojen mukaan määrättyistä lähestymiskielloista peräti noin 80 prosenttia koskee lähisuhdeväkivaltaa (Jokela 2018, 974).

Ennen lähestymiskiellon voimaantuloa mahdollisuudet puuttua uhria uhkaaviin tilanteisiin olivat mitättömät. Usein minkään rikoksen tunnusmerkistö ei täytynyt, jolloin poliisin kädet olivat sidotut. Lähestymiskiellon käyttöönoton jälkeen vastaaja on ollut mahdollista tuomita sakko- tai jopa vankeusrangaistukseen lähestymiskiellon rikkomisen myötä. (HE 41/1998, 4; Rikoslaki 39/1889, 16 luku 9 a §.) Vaikka lähestymiskiellon voimaantulo helpotti suuresti uhrin asemaa, liittyy lähestymiskiellon myötä myös ongelmakohtia. Esimerkiksi lähestymiskiellon räikeät rikkomistapaukset

ovat usein mediassakin esillä. Euroopan neuvoston asiantuntijaryhmä on raportissaan todennut, että Suomen tulisi tehostaa lähestymiskiellon käyttöä. Oikeusministeriö onkin asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida keinoja lähestymiskiellon tehokkuuden parantamiseksi. Työryhmä selvittää myös keinoja, joilla kiellon rikkomista voitaisiin paremmin estää. Pääministeri Marinin hallituksen tavoitteena on lähestymiskiellot lain uudistaminen niin, että se turvaisi paremmin nimenomaan uhrin oikeudet. (Oikeusministeriö 2020.)

1.1 Työn aiheen valinta ja toimeksiantaja

Tämä opinnäytetyö käsittelee lähestymiskieltoja ja niiden käsittelyä Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Aloitin työskentelyn Pirkanmaan käräjäoikeudessa käräjäsihteerinä rikososastolla alkuvuodesta 2019 oikeustradenomiharjoittelun kautta. Halusin tehdä opinnäytetyöni aiheesta, joka auttaisi minua kehittymään ammatillisesti. Lähestymiskieltoasiat olivat minulle entuudestaan käytännössä tuntemattomia ja tarvitsen tietoa työssäni. Toisaalta ajattelin opinnäytetyöstäni mahdollisesti olevan hyötyä myös toimeksiantajalleni esimerkiksi uusien työntekijöiden perehdytyksessä, sillä aikaisempi kirjallinen ohjeistus aiheesta oli mielestäni melko suppeaa ja osin vanhentunutta. Lisäksi halusin selvittää, olisiko lähestymiskieltoprosessia käräjäoikeudessa mahdollista tehostaa jollain tavalla. Aiheen kiinnostavuuteen vaikutti myös pinnalla oleva maailmanlaajuinen yhteiskunnallinen keskustelu liittyen naisten kokemaan ahdisteluun ja väkivaltaan, joita lähestymiskieltoasiatkin sivuavat. Lähestymiskiellot ovat olleet mediahuomion kohteena myös niihin liittyvien usein vakavienkin rikkomistapausten kautta.

Työn toimeksiantajan Pirkanmaan käräjäoikeuden päätoimipaikka sijaitsee Tampereella ja tuomiopiiri käsittää 22 kuntaa. Henkilöstöä Pirkanmaan käräjäoikeudessa on tällä hetkellä 144, joista käräjätuomareita on 39, käräjänotaareita 11 ja loppu henkilöstö koostuu pääasiassa käräjäsihteereistä ja haastemiehistä. Virastoa johtaa laamanni Antero Nuotto. Käräjäoikeudessa on hallinto-osasto ja neljä lainkäyttöosastoa. Osastot kolme ja neljä ovat rikososastoja. Lähestymiskiellot käsitellään käräjäoikeuden rikososastoilla. (Pirkanmaan käräjäoikeuden www-sivut 2020.)

Aiheesta on tehty melko vähän tutkimusta entuudestaan ammattikorkeakoulutasolla, joka oli myös yksi kriteeri aiheen valinnassa. Aikaisemmin tehdyistä opinnäytetöistä voidaan mainita Piritta Kipinoisen tekemä työ vuodelta 2013, jonka nimi on Lähestymiskielto - hakemismenettelystä kiellon rikkomiseen. Lähestymiskiellon toimivuutta tutkitaan Heli Kekäläisen opinnäytetyössä vuodelta 2019. Jussi Aho on tehnyt vuonna 2018 työn nimeltä Lähestymiskiellon määrääminen ja sen edellytykset: opas poliisipiskelijälle. Käräjäoikeuden ja poliisilaitoksen välistä yhteistyötä on pyritty kehittämään Jaakko Luodon opinnäytetyössä vuodelta 2019, jonka nimi on Väliaikaisen lähestymiskiellon ohjeistus. Vaikka edellä mainitut työt tutkivat lähestymiskieltoja, tekevät ne sen kuitenkin eri näkökulmista ja eri tavoitteilla kuin tämä tutkimus on toteutettu. Tämän tutkimuksen tarkoitus on luoda sihteerin näkökulmasta kirjoitettu kattava ja ajantasainen paketti lähestymiskieltojen menettelystä Pirkanmaan käräjäoikeuden käyttöön.

1.2 Tutkimuskysymykset ja viitekehys

Lähestymiskieltoasioiden käsittely on jaettu Pirkanmaan käräjäoikeuden kahden rikososaston kesken puoliksi. Lähestymiskiellot tulevat kiireellisinä ratkaistavaksi muutenkin hektisellä rikososastolla. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että käsittely olisi mahdollisimman sujuvaa. Sihteerin näkökulmasta kirjoitettu opinnäytetyö palvelee erityisesti uusia käräjäsihteereitä tai asiakaspalvelussa hakemuksia vastaanottavia notaareita. Kirjoittamisessa pyrittiin selkeyteen, jotta opinnäytetyö olisi myös kattava ja helppolukuinen tietopaketti lähestymiskielloista kenelle tahansa aihealueesta kiinnostuneelle.

Opinnäytetyöllä pyritään vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

Mikä lähestymiskielto on?

Kuinka käsittely etenee Pirkanmaan käräjäoikeudessa?

Kuinka käsittelyä voitaisiin sujuvoittaa ja tehostaa?

Vastaus tutkimuskysymyksiin selvitetään kirjallisuuskatsauksen ja tehdyn kyselytutkimuksen avulla. Oikeudelliselle tutkimukselle tyypillisesti työn teoriaosan lähdeaineisto perustuu luonnollisesti voimassa olevaan lakiin. Euroopan unionin tasolla

laadittua lainsäädäntöä tuodaan esille työssä asianmukaisesti. Lähestymiskieltolaki (898/1998) on esillä läpi työn lakia avaavien hallituksen esitysten kanssa. Lähestymiskieltoasioiden käsittelyssä noudatetaan tietyin kohdin myös oikeudenkäymiskaaren (4/1734) ja laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) säännöksiä. Nämä kolme lakia muodostavatkin työn perustan. Lisäksi työssä on käytetty lain pykäläitä avaamaan runsaasti oikeuskirjallisuutta, lainopillisia artikkeleita ja muuta luotettavaa aineistoa. Tekstissä on myös viitattu useisiin käräjäoikeuden, hovioikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaisuihin.

Työssä pyrittiin käyttämään mahdollisimman tuoretta aineistoa, tosin joissakin yleisluontoisissa kohdissa on pakon sanelemana käytetty myös hieman vanhempaa kirjallisuutta. Työn neljännessä luvussa ja empiria osassa käytettiin hyödyksi myös käräjäsihteerin työssä kertyneitä tutkijan omia kokemuksia lähestymiskieltojen käsittelystä käräjäoikeudessa. Neljännessä luvussa käytettiin, lähinnä käytännön asioiden selvittämisessä lukijalle, myös Pirkanmaan käräjäoikeuden sisäistä ohjeistusta lähestymiskieltojen käsittelemisestä. Työstä rajattiin pois poliisin toimintaan väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisessä liittyvät asiat. Käräjäoikeuden käsittelyn jälkeen tapahtuvia asioita, kuten kiellon mahdollista rikkomista, ei olla myöskään käsitelty tässä työssä. Tässä opinnäytetyössä haluttiin keskittyä nimenomaan siihen, miten lähestymiskieltojen käsittely etenee Pirkanmaan käräjäoikeudessa.

1.3 Tutkimus ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö on oikeudellinen empiirinen tutkimus ja tutkimuksen kohteena on oikeudellinen ilmiö. Oikeustiede kuuluu ihmistieteisiin ja empiiristä tutkimusta käytetään ihmistieteiden alalla tehdyissä tutkimuksissa yleisesti. Toinen lähestymistapa aiheeseen olisi ollut oikeusdogmaattinen eli lainopillinen, mutta tutkijan käräjäsihteeritaustan vuoksi on tämä lähestymistapa jätetty oikeustieteilijöille. Empiirinen tutkimus perustuu mittaamalla saatuun, konkreettiseen tutkimusaineistoon, joka koostuu nimenomaan havainnoimisella saatuun ja kokemusperäiseen tietoon. Tutkimuksessa on käytetty myös kokemusperäisen tiedon hankintaan, analysointiin ja päätösten tekemiseen soveltuvia empiirisen tutkimuksen metodeja. Tämä on toinen vaatimus, sen lisäksi että tutkimuksen kohteena on oikeudellinen ilmiö, jotta tutkimus voidaan määritellä

nimenomaan oikeudelliseksi empiiriseksi tutkimukseksi. (Keinänen & Väättänen 2016, 1–6.)

Opinnäytetyön varsinainen tutkimusote on kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen empiirinen oikeustutkimus on luonteeltaan monimuotoinen niin tutkimustapojen kuin käytettävien aineistojenkin osalta. Reaalimaailman ilmiöihin perustuva tutkimus pyrkii selittämään ja ymmärtämään tutkimuskohdetta ja tavoittamaan nimenomaan tutkittavien näkökulman. Tutkimusprosessissa tutkijan on käytettävä hyödyksi etenkin omaa analysointikykyään ja intuitiotaan. Laadulliseen tutkimukseen kuuluu olennaisena osana myös tietynlainen hypoteesittomuus. Koska tutkijalla ei ollut jo valmiiksi muodostuneita vahvoja ennako-oletuksia tutkimuksen tuloksista, teki se tästä tutkimuksesta erityisen mielenkiintoisen toteuttaa tutkijankin mielestä. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää se, että aineistoa osataan kerätä niin hyvin, että tehdyt päätelmät ovat luotettavia. Aineiston analysoimiseen on myös käytettävä oikeanlaisia menetelmiä. Tämän tutkimuksen tekemisessä pystyttiin hyödyntämään myös tutkijan omaa kokemusta lähestymiskieltojen käsittelystä käräjäoikeudessa. (Keinänen & Väättänen 2016, 6–14.)

Työn empiriaosan tutkimusaineisto kerättiin perinteisen kyselytutkimuksen avulla. Kohderyhmä koostui pääosin lähestymiskieltoasioita käsittelevistä erittäin kokeneista asiantuntijoista. Kyselytutkimuksella saatiin kerättyä laajempi ja monipuolisempi tutkimusaineisto, kuin esimerkiksi erillisiä haastatteluita tekemällä olisi ollut mahdollista. Tutkimusmetodin valintaan vaikuttavat luonnollisesti myös käytettävissä oleva aika ja muut resurssit. Tehdyllä kyselytutkimuksella pyrittiin selvittämään ratkaisu viimeiseen tutkimuskysymykseen: Kuinka käsittelyä voitaisiin sujuvoittaa ja tehostaa? Kyselylomakkeessa kysyttiin avoimilla kysymyksillä, oliko kohderyhmä huomannut prosessissa joitakin ongelmakohtia. Kysyttiin myös, oliko heillä havaittuihin ongelmakohtiin mahdollisesti myös ratkaisuehdotuksia. Saadut ongelmakohtat ja kehittämisehdotukset kerättiin yhteen, pohdiskeltiin esiin tulleita asioita ja pyrittiin löytämään lisää kehittämisideoita. Kysymykset lähetettiin kohderyhmälle sähköpostilla, koska sähköposti on muutenkin yleisesti käytössä oleva kommunikointiväline käräjäoikeudessa. Kysymysten muotoilemisessa tulee kyselytutkimusta tehdessä olla erityisen huolellinen ja kysymyksissä ei saa olla tulkinnanvaraa, sillä oikeanlaiset kysymykset ovat koko kyselytutkimuksen onnistumisen perusta. Kysymyslomakkeessa olevat

kysymykset ja niitä pohjustava teksti muotoiltiin tiiviiksi ja helposti luettavaksi, jotta vastaajan mielenkiinto ei loppuisi kesken ja hän lopettaisi kyselyyn vastaamisen kesken. (Valli 2018b, 92–93.)

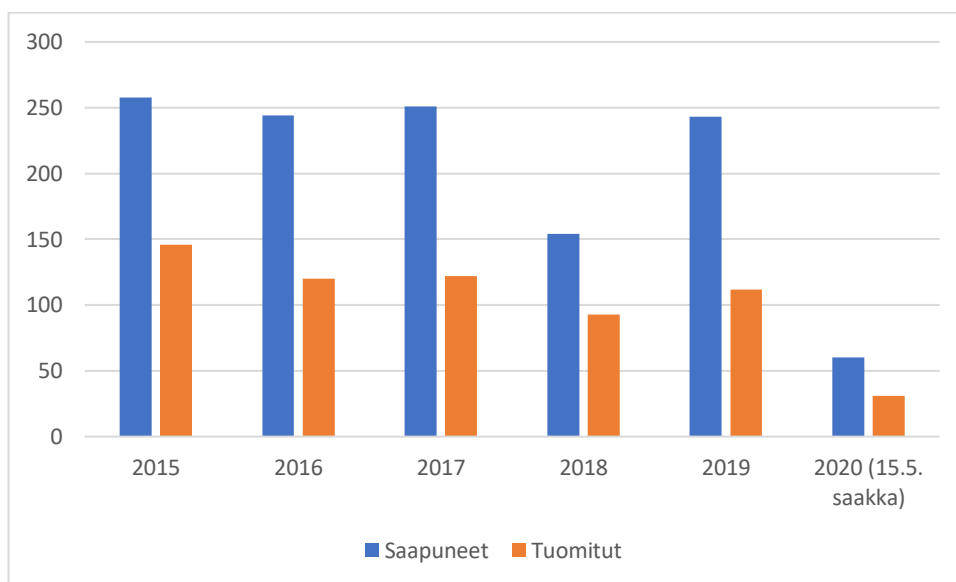
1.4 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö aloitetaan kertomalla lukijalle, miksi lähestymiskiellon käyttöönotto nähtiin Suomessa tarpeelliseksi. Johdannossa käydään myös läpi tutkimukseen liittyvät asiat ja työn rakenne, jotta lukijalle muodostuisi kuva mitä on odotettavissa. Työn toisessa ja kolmannessa luvussa annetaan lukijalle kattava tietopaketti lähestymiskielloista. Tämän jälkeen tarkastellaan, kuinka lähestymiskieltoprosessi etenee Pirkanmaan käräjäoikeudessa ja hyödynnetään käytännön asioiden selittämisessä myös tutkijan omia kokemuksia. Teoriaosaa on mahdollista käyttää avuksi myös esimerkiksi uuden työntekijän perehdytyksessä käräjäoikeudessa. Työn empiriaosassa selvitetään tehdyn kyselytutkimuksen avulla, mitä ongelmia käräjäoikeuden henkilökunta on lähestymiskieltoasioiden käsittelyprosessissa havainnut ja onko heillä ongelmiin ratkaisuehdotuksia tai muita kehitysehdotuksia. Lopuksi pohditaan, saatujen tutkimustulosten pohjalta, olisiko prosessia käräjäoikeudessa mahdollista järkevästi tehostaa tai muuten sujuvoittaa ja mitä käytännön toimia se vaatisi.

2 LÄHESTYMISKIELTO

Valtakunnallisesti vuonna 2019 lähestymiskieltoja määrättiin 1 100 kappaletta. Tämä on 13 prosenttia vähemmän kuin sitä edellisellä vuonna ja peräti 26 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2017. (Tilastokeskus 2020.) Ilmiö ei ole lyhytaikainen vaan tilastokeskuksen mukaan valtakunnallisesti määrättyjen lähestymiskieltojen määrä on ollut laskusuuntainen koko 2010-luvun (Haapakangas 2017). Vuosina 2015–2020 kerättyjen tilastojen mukaan (Kuvio 1) Pirkanmaan käräjäoikeudessa valtakunnallinen laskutrendi ei kuitenkaan näy aivan näin selvästi, vaikka sen voidaankin sanoa olevan laskusuuntainen.

Kuten Kuvio 1:stä käy ilmi, Pirkanmaan käräjäoikeudessa määrättiin vuonna 2015 yhteensä 146 lähestymiskieltoa. Vuonna 2016 lähestymiskieltoja määrättiin 120 ja 122 kappaletta vuonna 2017. Vuonna 2018 määrättyjen lähestymiskieltojen määrä oli tuntemattomasta syystä pienempi, sen ollessa vain 93. Vuonna 2019 tuomioita annettiin 112. Vuoden 2020 toukokuun puoliväliin saakka lähestymiskieltoja oli määrätty 31. (Pirkanmaan käräjäoikeus 2015–2020.)

Kuvio 1. Saapuneet hakemukset ja tuomitut lähestymiskiellot 2015–2020.

Lähestymiskieltojen määrän laskulle ei ole yksiselitteistä vastausta. Lähisuhdeväkivaltaan ei ole merkittävästi vähentynyt ja esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaa kokeneille tarkoitettu Nollalinja vastaanotti vuonna 2019 peräti 85 % enemmän puheluita kuin

edellisenä vuonna. (Haaste 2020.) Mielestäni yksi seikka, joka on saattanut vaikuttaa jonkun verran lähestymiskieltoratkaisujen määrän laskemiseen, on hylättyjen hakemusten tuleminen maksulliseksi vuonna 2016 (Tuomioistuinlaki 1455/2015).

2.1 Lähestymiskiellosta yleisesti

Vuonna 1995 tehty lakiehdotus (LA 67/1995 Margareta Pietikäinen et al.) lähestymiskieltolain määrittämiseksi nähtiin tarpeelliseksi, sillä muita tehokkaita lainsäädännöllisiä keinoja puuttua perhe- ja parisuhdeväkivaltaan ei juuri ollut siihen aikaan tarjolla. Ennen lain voimaantuloa ainoita mahdollisia lainkäyttökeinoja puuttua henkilöä uhkaaviin tilanteisiin olivat pakkokeinolain (449/1987) mukainen matkustuskielto ja poliisilaissa (493/1995) etenkin 14 §, joka koskee kotirauhan rikkomista sekä 20 §, jossa puhutaan oikeudesta poistaa henkilö paikalta uhkaavan tai häiritsevän käytöksen vuoksi. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 241; HE 41/1998, 4–5.)

Lähestymiskielloasioiden käsittelyssä noudatetaan ensisijaisesti lähestymiskieltolakia. Koska virallinen syyttäjä ei aja lähestymiskielloasiaa, noudatetaan menettelysääntöjen osalta soveltuvin osin lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) seitsemättä lukua, joka koskee asianomistajan yksin ajamia rikosasioita. (Frände ym. 2017, 1414; HE 41/1998, 20–21.) Pääkäsittelystä käräjäoikeudessa taas noudatetaan soveltuvin osin laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 6 luvun säännöksiä (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 6 §). Yleiset säännökset esimerkiksi muutoksenhausta ja tiedoksi antamisesta löytyvät oikeudenkäymiskaaresta.

Laissa määritelmä tilanteesta, jolloin lähestymiskiello voidaan määrätä, kuuluu seuraavasti: ”Henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan tai muun vakavan häirinnän torjumiseksi voidaan määrätä lähestymiskiello” (Laki lähestymiskiellosta, 1 luku 1 §). Kiellolla pyritään estämään epätoivotun henkilön yhteydenottoja ja pyrkimyksiä lähestyä itsensä uhatuksi tuntemaa henkilöä (Jokela 2018, 972). Lähestymiskiellon määrittämisen tarkoituksena on myös pyrkiä suojelemaan uhrin perustuslaillista oikeutta elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen (Suomen perustuslaki 731/1999, 2 luku 7 §). Perheen sisäisen lähestymiskiellon tarkoituksena on erityisesti suojella uhrin

yksityiselämää ja kotirauhaa (Suomen perustuslaki, 2 luku 10 §; LaVM 2/2004–HE 144/2003, 3).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimella on ollut käsittelyssä useita tapauksia, jotka liittyvät viranomaisen velvollisuuden suojella yksityiselämän suoja. Esimerkiksi 24.2.2012 annetussa ratkaisussa *Kalucza v. Unkari* määrättiin Unkarin valtio maksamaan korvauksia entiselle avovaimolle, joka ei ollut saanut tarpeeksi suoja viranomaisilta väkivaltaisesti käyttäytynyttä entistä puolisoaan kohtaan. Kysymyksessä oli tilanne, jossa katsottiin, että unkarilainen tuomioistuin ei ollut noudattanut velvollisuuttaan päättää lähestymiskieltoasiasta kohtuullisessa ajassa. (*Kalucza v. Hungary*. 57693/10) Menettely rikkoo ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa, jossa todetaan muun muassa, että jokaisella on oikeus nauttia kotiinsa ja yksityiselämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta (Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien suojaamiseksi 194/1950, SopS 19).

2.2 Kansainvälinen ulottuvuus

Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW) allekirjoitettiin Yhdistyneissä kansakunnissa jo vuonna 1979. Suomessa sopimus tuli voimaan 1986. Sopimuksen tavoitteena on edistää naisten osalta yleismaailmallisten ihmisoikeuksien tasa-arvoista toteutumista. (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), 1979; Asetus kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta ja sen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta 68/1986.) Vaikka lähestymiskieltoasioiden yhteydessä puhutaan usein perhe- ja parisuhdeväkivallasta tai naisten aseman parantamisesta, on Euroopan unionissa ja myös Suomessa kiinnitetty huomiota myös yleisesti kaikkien rikoksen uhrien aseman välittömään parantamiseen (Virolainen & Pölönen 2003, 209).

Astetta tuoreempaa keinona, etenkin naisiin kohdistuvan väkivaltaan puuttumiseksi eurooppalaisella tasolla, voidaan mainita niin sanottu Istanbulin sopimus eli Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (53/2015). Sopimus astui voimaan Suomessa 1.8.2015.

Sopimuksen tarkoituksena on ehkäistä ja poistaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa. Oikeudellisesti sitovassa sopimuksessa on määrätty myös valtion velvollisuudesta rangaista tekijöitä ja hyvittää teko uhrille. (Pellonpää, Gullans, Pölonen & Tapanila 2018, 780; Kangas 2019, 290–291.)

Eurooppalaisesta suojelumääräyksestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/99/EU kansallisesta täytäntöönpanosta hyväksyttiin joulukuussa 2011. Suomi oli yksi aloitteentekijä. Kyse on tilanteista, joissa jossain muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa lähestymiskiellolla tai muulla vastaavalla toimenpiteellä suojattu henkilö siirtyy toiseen unionin maahan. Tällöin suojelutoimenpiteen tunnustaminen toisessa maassa ehkäisee sen, että henkilö ei joudu aloittamaan uutta kansallista menettelyä suojaa saadakseen. Hallituksen esityksen (HE 262/2014) mukaan direktiivin tarkoituksena on torjua väkivaltarikoksia sekä etenkin henkilökohtaiseen vapautteen ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen perustuvia rikoksia. Tavoitteeseen pyritään pääsemään tehostamalla Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä varmistamalla, että unionin periaate vapaasta liikkuvuudesta toteutuu. Myös lakivaliokunta piti hallituksen esitystä (LaVM 22/2014 vp–HE 262/2014 vp) tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja laki astui voimaan 20.3.2015. (Laki eurooppalaisesta suojelumääräyksestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta 226/2015; HE 262/2014.) Laki yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta (227/2015) astui voimaan 24.3.2015.

Direktiivi, asetus ja niihin liittyvät lait koskevat Suomen osalta lähestymiskieltojen tunnustamista muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Muiden maiden osalta ne koskevat suojelutoimenpiteitä, jotka ovat kyseisen maan kansallisessa lainsäädännössä luokiteltu kuuluvaksi direktiivin ja asetuksen soveltamisalaan. Oikeusperustaan liittyvien ongelmien vuoksi on jouduttu luomaan kaksi erillistä instrumenttia, joita sovelletaan tapauksesta riippuen. Direktiiviä sovelletaan, kun suojelutoimenpiteen määrääminen on tapahtunut nimenomaan rikoksen tai sen uhan perusteella. Asetusta sovelletaan sellaisiin lähestymiskieltoasioihin, joita ei ole määrätty rikoksen tai väitetyn rikoksen perusteella. (Innanen 2015, 1–4.)

Lain perusteella voidaan siis toisessa jäsenvaltiossa annettu eurooppalainen suojelumääräys tunnustaa Suomessa. Helsingin käräjäoikeus käsittelee kaikki Suomeen saapuvat pyynnöt suojelumääräyksen tunnustamiseksi. Direktiivin osalta pääsääntönä on se, että asiasta tehdään tunnustamista koskeva päätös. Sen yhteydessä määrätään myös kansallinen lähestymiskielto. Kun sovelletaan asetusta, tunnustamisesta ei tehdä erillistä päätöstä. Suojelutoimenpide pannaan täytäntöön ilmoittamalla se poliisiasiain tietojärjestelmään. Suomesta toiseen unionin jäsenvaltioon tunnustettavaksi lähetettävän suojelumääräyksen tekee se käräjäoikeus kotimaassa, joka lähestymiskiellon on määrännyt. Jotta eurooppalaisen suojelumääräyksen käytöstä olisi hyötyä, tulee suojelumääräyksen tunnustamisen olla toisessa valtiossa nopeaa ja yksinkertaista. Tarvittaessa suojelutoimenpide voidaan myös panna täytäntöön. (Laki yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta, 4 §; Laki eurooppalaisesta suojelumääräyksestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta, 2 §; 3 §; 4 §; 5 §; Innanen 2015, 1–10.) Lähestymiskieltoasiain liitetty selostus, jossa kerrotaan mahdollisuudesta pyytää eurooppalaista suojelumääräystä (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 8 §).

2.3 Lähestymiskieltoasian luokittelu ja käsittely muun asian yhteydessä

Lähestymiskieltoasioita saatetaan eri yhteyksissä luokitella eri tavalla ja tämä saattaa olla haastavaa tiedon etsimisen kannalta. Esimerkiksi tilastoissa lähestymiskieltoasiat löytyvät usein pakkokeinoasioiden yhteydestä. Tämä on siinä mielessä ymmärrettävää, että lähestymiskiellon määräämisellä on samanlaisia vaikutuksia kuin pakkokeinoilla, vaikka lähestymiskielto ei varsinaisen pakkokeino olekaan. (Rantaeskola 2019, 199; Tilastokeskus 2019.) Kirjallisuustutkimuksen perusteella oikeuskirjallisuudessa lähestymiskieltoasioita sivutaan yleensä prosessi- tai rikosoikeuden kirjoissa. Lähestymiskieltoasioista ei ole kirjoitettu erillistä kirjaa alkuvuoteen 2020 mennessä.

Lähestymiskieltoasia ei ole pakkokeinoasia, mutta se ei myöskään ole varsinaisen hakemusasia. Tämän vuoksi lähestymiskieltoasioita ainoastaan sivutaan soveltuvin osin hakemusasioita koskevassa kirjallisuudessa. Lähestymiskieltoain esitöissä (HE

41/1998) hieman epäjohdonmukaisesti puhutaan lähestymiskieltoasian vireille tulosta hakemuksella, vaikka oikeampi ilmaisu olisi sanoa niiden tulevan vireille ”pyynnöllä”. Toisaalta sekaantumisen vaaraa ei pitäisi olla, sillä lakiin hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa (307/1986) lisättiin lähestymiskielto lakia luotaessa säännös, jonka mukaan hakemusasioita koskeva laki ei koske lähestymiskieltoasioita. Lähestymiskieltoasiaan ei myöskään ole mahdollista yhdistää hakemusasiaa tai toisin päin. Lähestymiskieltoasian erityistyyppisen luonteen vuoksi yhdistämistä ei olla pidetty järkevänä. Näin ollen esimerkiksi lapsen huoltoasiaa ei voida käsitellä lähestymiskieltoasian käsittelyn yhteydessä, vaikka huoltoasiat hyvin usein tulevatkin esille lähestymiskieltoasiaa käsitellessä. (Laki hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa 1986/307, 1 §; HE 41/1998; Linna 2009, 7; 188–189.) Lähestymiskieltoasia voidaan kuitenkin ratkaista tuomioistuimessa saman vastaajan vireillä olevan rikosasian yhteydessä, jos rikosasian käsittelyllä saattaa olla merkitystä lähestymiskieltopäätöksen tekemiseen (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 10 §).

Lähestymiskieltoasiat ovat siis oma prosessilajinsa eli ne ovat niin sanotusti omalajisia. Vaikka kirjallisuudessa lähestymiskieltoasiat löytyvät usein rikosoikeutta käsittelevistä kirjoista, lähestymiskielto menettelyä ei tarkemman luokittelun mukaan voida pitää rikosprosessin erityisenä lajina. Tyhjentävin määritelmä kuvailla lähestymiskieltoa voisi olla luonnehtia sitä persoonallisuus-rikosoikeudelliseksi turvaamistoimeksi. On kuitenkin otettava huomioon tätä termiä käytettäessä, että lähestymiskielto voidaan määrätä muutenkin kuin rikoksen seurauksena. (Frände ym. 2017, 1414.)

Oleellista lähestymiskieltoasioissa on myös se, että asianosaiset eivät itse voi päättää keskinäisillä sopimuksilla kiellon määräämisestä, ehtojen muuttamisesta tai kiellon kumoamisesta. Lainkäytöllisesti lähestymiskielto kuuluu siis indispositiiviseen asiar ryhmään. (Frände ym. 2017, 1414.) Lähestymiskiellon kumoamista tai sen sisällön muuttamista on kuitenkin mahdollista hakea ratkaisun antamisen jälkeenkin. Tällöin on voitava pitää perusteltuna, että olosuhteet ovat ratkaisun antamisen jälkeen muuttuneet, tai siihen on muuten erityinen syy. Vaatimus tehdään asian ratkaisulle tuomioistuimelle ja sen voi tehdä myös kieltoon määrätty osapuoli. (Laki lähestymiskiellosta, 4 luku 16 §.) Lähestymiskiellosta ei olla nähty olevan tarpeellista tehdä molemminpuolisesti velvoittavaa, sillä uhattava henkilö ei yleensä halua olla missään

tekemisissä vastaajan kanssa. Jos tarvetta molemminpuoliseen kieltoon kuitenkin on, on lähestymiskieltoa haettava molemmille osapuolille erikseen. (HE 41/1998, 9.)

2.4 Tyypillisiä tilanteita, joissa lähestymiskielto määrätään

Lähestymiskieltoon määrättyistä miesten osuus on noin 90 prosenttia ja suojatuista henkilöistä 70 prosenttia on naisia (Jokela 2018, 974). On kuitenkin huomattava, että koska naisen miehiin kohdistuva väkivalta on edelleen nyky-yhteiskunnassa jonkinlainen tabu, eivät miehet tee ilmoituksia poliisille tai hae lähestymiskieltoa yhtä herkästi kuin naiset (Åberg 2017, 53–54). Lähestymiskielloista noin 10 prosenttia määrätään naisille. Näihin tapauksiin liittyy kuitenkin harvemmin väkivaltaa, vaan kyse on usein erilaisesta häirinnästä ja solvausten esittämisestä. Vainoamisen syynä on usein mustasukkaisuus miehen uutta kumppania kohtaan. (Jokela 2018, 974; Ropponen 1999, 34.) Lainvalmisteluaineiston mukaan lähestymiskieltoon määrättyillä henkilöillä on usein taustallaan mielenterveysongelmia ja päihdeongelma (HE 41/1998, 4).

Tyypillisiä tilanteita, joissa lähestymiskielto määrätään, ovat tilanteet, joissa kielto määrätään parisuhteen päättymisen jälkeen entistä kumppania vastaan (Frände ym. 2017, 1415). Stakesin tekemän tutkimuksen mukaan suurin osa lähestymiskieltohakemuksista lain voimaantuloa seuranneina vuosina koskivat tilanteita, joissa kariutuneen parisuhteen seurauksena miehelle määrättiin lähestymiskielto naista kohtaan. Uhkailu, häirintä ja väkivalta olivat saattaneet kestää pitkäänkin. Uhkaavan tai väkivaltaisen käytöksen taustalla saattaa olla katkeruutta menneisyyteen liittyviä asioita, esimerkiksi lastenhuoltokiistoja tai tehtyä avioeron ositusta, kohtaan. Usein käytös kumpuaa kuitenkin mustasukkaisuudesta ja kontrollinhalusta kohdistuen entiseen puolisoon. Pahimmassa tapauksessa saatetaan uhata jopa surmaamisella, jos nainen ottaa yhteyttä ulkopuolisiin avun saamiseksi. Nainen hakee samassa yhteydessä usein suojaa myös lapsia kohtaan, sillä väkivaltatilanteiden todistaminen, miehen ollessa usein päihteiden vaikutuksen alaisena, on lapsille vahingollista. (Ropponen 1999, 27–29.)

Kaikki tapaukset eivät kuitenkaan liity parisuhteeseen, vaan suhteellisen yleisiä ovat myös tilanteet, joissa lapsi tai lapsenlapsi kiristää rahaa iäkkäiltä vanhemmiltaan tai isovanhemmiltaan. Näihin tapauksiin liittyy usein vakavia päihdeongelmia ja rahaa

tarvitaankin usein omien, päihteistä johtuvien velkojen, maksamiseen. Lapsi tai lapsenlapsi saattaa tunkeutua luvatta vanhuksen kotiin vaatimaan rahaa, tehostaa vaatimuksiaan uhkailulla ja omaisuuden rikkomisella ja uhata jopa surmata itsensä tai uhrinsa, jos rahaa ei anneta. Tilanne saattaa vaikeuttaa uhrin omaa elämää huomattavasti. Vanhus saattaa saada jopa hädän kotoaan, jos rahaa maksaa vuokraa ei enää ole. (HE 41/1998, 4; Ropponen 1999, 33–34.)

Muita tilanteita, joissa lähestymiskieltoja on määrätty, ovat naapureiden väliset riidat ja turvaamistoimenpiteenä tehdyt hakemukset, joissa henkilö on esimerkiksi pahoinpitelyn jälkeen koston pelkäämisen vuoksi hakenut lähestymiskieltoa käräjäoikeuden päätökseen asti (Ropponen 1999, 34). Todistajan suojelu on myös yksi tilanne, jossa lähestymiskieltoa voidaan käyttää (Frände ym. 2017, 1415).

Pirkanmaan käräjäoikeudessa 27.3.2020 annetussa lähestymiskieltotuomiossa (KO R 20/1936) vastaaja määrättiin perusmuotoiseen perheen sisäiseen lähestymiskieltoon. Taustalla oli usein alkoholin vaikutuksen alaisena tehtyä väkivaltaa. Pahoinpitelyiden seurauksena esimerkiksi hakijan otsaan oli tullut ompeleita vaatinut haava ja hakijan kylkiluut olivat murtuneet potkimisen seurauksena. Hakija pelkäsi vastaajan jatkavan menettelyään. Käräjäoikeus katsoi, että kertomusta pidetään siinä määrin luotettavana, että edellytykset lähestymiskiellon määräämiselle täyttyivät.

Pirkanmaan käräjäoikeudessa 28.4.2020 annetussa lähestymiskieltotuomiossa (KO R 20/2465) vastaaja määrättiin laajennettuun lähestymiskieltoon kahta hakijaa kohtaan. Poliisi oli aikaisemmin määrännyt asiassa väliaikaisen lähestymiskiellon. Kyseessä oli päättäneeseen parisuhteeseen liittyvä asia. Vastaaja oli esimerkiksi saapunut kutsu-matta toisen hakijan työpaikalle, sylkenyt hakijan päälle ja uhkaillut hänen sekä hakijan koiran ja miehen tappamisella. Vastaaja oli myös rikkonut hakijan silmälasit ja käynyt laittamassa hakijoiden yhteisen asunnon oveen uretaania. Näyttönä esitettiin valokuvia ovesta ja viestejä, joissa esitettiin uhkaavaa ja alatyylisiä kieltä.

Turun hovioikeus pysytti 16.4.2020 antamassa ratkaisussaan Varsinais-Suomen käräjäoikeuden tuomion (R 19/2448) lähestymiskieltoasiassa, jossa vastaajalle oli määrätty perusmuotoinen lähestymiskielto. Kyseessä oli tilanne, jossa vastaaja häiritsi toistuvasti naapuriaan. Vastaaja oli lähettänyt hakijalle epäasiallisia viestejä ja lappuja ja

tehnyt hänestä aiheettoman ilmoituksen Kelaan. Lisäksi vastaaja oli pudonnut hakijan postiluukusta kissannaksuja, kissanpissanhajuisen puseron ja noin puoli kiloa rasvaa. Käräjäoikeus määräsi lähestymiskiellon, koska oli perusteltu aihe olettaa, että vastaaja tulisi ilman lähestymiskiellon määräämistä vastaisuudessakin vakavasti häiritsemään hakijaa. (HO R 19/1360.)

2.5 Lähestymiskiellon määräämisen edellytykset ja perusteet

Lähestymiskiellon määrääminen ei edellytä tapahtunutta rikosta, eikä se myöskään ole rikosoikeudellinen seuraamus. Lähestymiskiellon määräämisen etu on se, että sillä pystytään rikosprosessia tehokkaammin vaikuttamaan henkilön väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Tämä johtuu siitä, että lähestymiskielto koetaan yleensä suurempana rangaistuksena kuin etenkin lievemmistä rikoksista saadut rangaistukset. Perheensisäisissä lähestymiskielloissa vastaaja saattaa joutua poistumaan jopa omasta kodistaan. Tarkoitus on myös antaa vastaajalle viesti, että hänen käytöstään ei hyväksytä. Toisaalta puuttumisen seurauksena myös uhrin itse toivotaan rohkaistuvan muuttamaan aktiivisesti omaa tilannettaan. (Rantaeskola 2019, 200; Jokela 2018, 972.)

Lähestymiskielto voidaan määrätä ainoastaan yksilöidyn luonnollisen henkilön suojaksi. Sama koskee lähestymiskieltoon määrättävää. Kiellolla suojattu tai siihen määrätty ei voi siis olla esimerkiksi oikeushenkilö, viranomainen, vainaja tai ennalta määrittelemätön ihmisjoukko. (Frände ym. 2017, 1415.) ”Lähestymiskielto voidaan määrätä, jos on perusteltu aihe olettaa, että henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, tulisi tekemään itsensä uhatuksi tuntevan henkilön henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai muulla tavoin vakavasti häiritsemään tätä” (Laki lähestymiskiellosta, 1 luku 2 §). Lain mukaan edellytyksiä kiellon määräämiseen punnittaessa on otettava huomioon myös mahdollisen jo tapahtuneen rikoksen tai häirintätilanteen laatu ja toistuvuus. Jos rikosta ei vielä ole tapahtunut, on arvioitava, onko todennäköistä, että itsensä uhatuksi tuntevaa henkilöä kohtaan tehtäisiin rikos tulevaisuudessa tai häirintää jatkettaisiin, jos lähestymiskieltoa ei määrätä. (Koskinen 2008, 1353; Laki lähestymiskiellosta, 1 luku 2 a §.)

Koska tapaukset ovat hyvin erilaisia, on kiellon sisältöä ja kestoja harkittaessa otettava huomioon tapauksen asianomaisia koskevat vallitsevat erityiset olosuhteet (HE 41/1998, 9–10). Vastaajan jatkuva ja runsas päihteidenkäyttö saattaa esimerkiksi johtaa huomattavaan rahantarpeeseen, jolloin tilanne saattaa johtaa rahan kiristämiseen iäkkäiltä vanhemmilta. Lähestymiskiellon hakijan puolelta huomioon otettavina olosuhteina voitaisiin pitää tilannetta, jolloin hakija ei pysty suojautumaan vastaajalta esimerkiksi työaikojensa, työnsä laadun tai asuinolosuhteidensa vuoksi. (Ropponen 1999, 5.) Vaikka jo tapahtunut rikos ei olekaan edellytys lähestymiskiellon määräämiselle, pidetään lähestymiskiellon hakijaan kohdistunutta väkivaltaa erityisen painavana perusteena kiellon määräämiselle. Huomioon on otettava myös, jos vastaajalla on taustallaan muuta väkivaltarikollisuutta ja uhka väkivallanteosta myös hakijaa kohtaan olisi näin suurempi. Lähtökohtana vaaran arvioinnissa on se, että arviointi tapahtuu objektiivisesti ja käytetään tapauskohtaista harkintaa. (HE 41/1998, 9–10.)

Suoranainen fyysisen väkivallan uhka ei myöskään ole ainoa edellytys lähestymiskiellon määräämiselle. Julkisilla paikoilla tai kotipiirissä tapahtuva solvaaminen, seuraaminen ja uhkailu voidaan katsoa edellytykseksi kiellon määräämiselle. Tällöin kyseessä ei voi olla pääsääntöisesti vain yksittäinen tapahtuma, vaan häirinnän on pitänyt olla jatkuvaa. Myös esimerkiksi jatkuva puhelinhäirintä voi täyttää lähestymiskiellon määräämisen edellytykset. Lähtökohtana on pidettävä hakijan omaa arviota tilanteestaan, kun arvioidaan mahdollisen rikoksen uhan tai häirinnän olemassaoloa. Koska väärinkäytösten vaara on ilmeinen, tulisi vaaran tai sen uhan olla myös ulkopuolisen objektiivisesti havainnoima. Merkitystä on siis sillä, onko hakija ottanut asian vuoksi yhteyttä muihin viranomaisiin tai ovatko esimerkiksi työtoverit ja naapurit tai muut läheiset todistaneet tilanteita. (HE 41/1998, 17; Ropponen 1999, 5–6.)

Rovaniemen hovioikeuden 10.9.1999 antamassa ratkaisussa (HO R 99/146) kumottiin kärjäoikeuden antama tuomio laajennetusta lähestymiskiellosta. Leskirouvalle oli myönnetty kärjäoikeudessa lähestymiskielto miniäänsä kohtaan väitetyn häirinnän vuoksi. Hovioikeudessa kiinnitettiin kuitenkin huomiota siihen, että todistajina kuultavana olleet henkilöt olivat pääosin perustaneet kertomuksensa hakijan heille kertomiin asioihin, eivätkä itse havaitsemiinsa seikkoihin tapahtuneesta häirinnästä. Hovioikeus vetosi perusteluissaan siihen, että uhatuksi itsensä tuntevan henkilön pelkät omat tuntemukset eivät ole riittävä peruste kiellon määräämiselle, vaan uhan on oltava

myös ulkopuolisen havaittavissa. Näyttöä ei myöskään ollut esitetty muista väitetyistä häirintätilanteista. Hovioikeus kumosi kärjäoikeuden ratkaisun lähestymiskieltoasiassa.

Korkeimman oikeuden 26.9.2014 antamassa ratkaisussa (KKO 2014:68) kumottiin hovioikeuden ratkaisu koskien lähestymiskiellon uusimista. Lapsen isä oli määrätty laajennettuun lähestymiskieltoon lastaan ja myöhemmin myös entistä vaimoaan kohtaan. Kiellot oli uudistettu useaan kertaan ja henkilö oli ollut määrättyä lähestymiskieltoon lähes yhtäjaksoisesti yli kahdentoista vuoden ajan. Lasta kohtaan määrätty kielto oli alun perin määrätty sillä perusteella, että oli perusteltu aihe olettaa, että isä tulisi tekemään lapsen vapautteen kohdistuvan rikoksen viemällä lapsen Algeriaan kasvatettavaksi islamilaisten oppien mukaisesti vastoin lapsen huoltajan, eli äidin, suostumusta. Korkeimman oikeuden ratkaisussa mainittiin, että lähestymiskiellon uusimista harkittaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, onko uhka poistunut ja häirintä loppunut kiellon voimassa ollessa. Perusteluissaan korkein oikeus totesi, että uhkautusten tekemisestä kuluneen ajan ollessa yli 10 vuotta, ei voida enää perustellusti epäillä, että lapsen isä tekisi rikoksen, jos kieltoa ei uusittaisi. Näytön arvioinnin mukaan hakijan uhkakokemus ja pelko oli todellista. Näyttö perustui kuitenkin lähinnä hänen islaminuskoon liittyvistä ilmiöistä hankkimiinsa tietoihin, jotka hän yhdisti vastaajaan. Hakijan tai vastaajan kertomuksista ei tullut esille uusia seikkoja, joiden vuoksi vastaaja voitaisiin yhdistää ilmiöihin. Vastaaja ei myöskään ollut tavannut hakijaa tai lasta yli kymmeneen vuoteen. Kärjäoikeuden päätös kumottiin, sillä lähestymiskiellon uusimisen perustana ei voi olla pelkästään kiellolla suojattavan oma uhkakokemus.

2.6 Lähestymiskieltoasian julkisuus

Perustuslain mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ovat julkisia, jos ei niiden julkisuutta jostain erityisestä syystä ole rajoitettu (Perustuslaki, 2 luku 12 §). Kuten muutkin tuomioistuimessa käsiteltävät asiat, ovat myös lähestymiskieltoasian oikeudenkäynti ja asiakirjat julkisuusperiaatteen mukaisesti pääsääntöisesti julkisia (Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 370/2007, 1 luku 1 §).

Asiakirjajulkisuus jakautuu kolmeen osaan. Asian perustiedot, niin sanotut diaaritiedot, ovat julkisia koko käsittelyn ajan. Nämä tiedot tarkoittavat tarpeellisia tietoja asianosaisista, joilla heidät voidaan yksilöidä, asiaa käsittelevää tuomioistuinta, pääkäsittelyn aikaa ja paikkaa sekä tietoa asian laadusta. Toinen asiakirjajulkisuuteen kuuluva osa on oikeudenkäynnissä esitettävät asiakirjat ja kolmas on oikeus saada tieto oikeudenkäynnin lopuksi annettavasta ratkaisusta. Lähestymiskieltoasiassa asiakirjat tulevat pääsääntöisesti julkiseksi silloin, kun tuomioistuin on ne saanut. (Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa, 2 luku 4 §; 3 luku 8 § 3 mom.; Tapanila 2009, 14–16.)

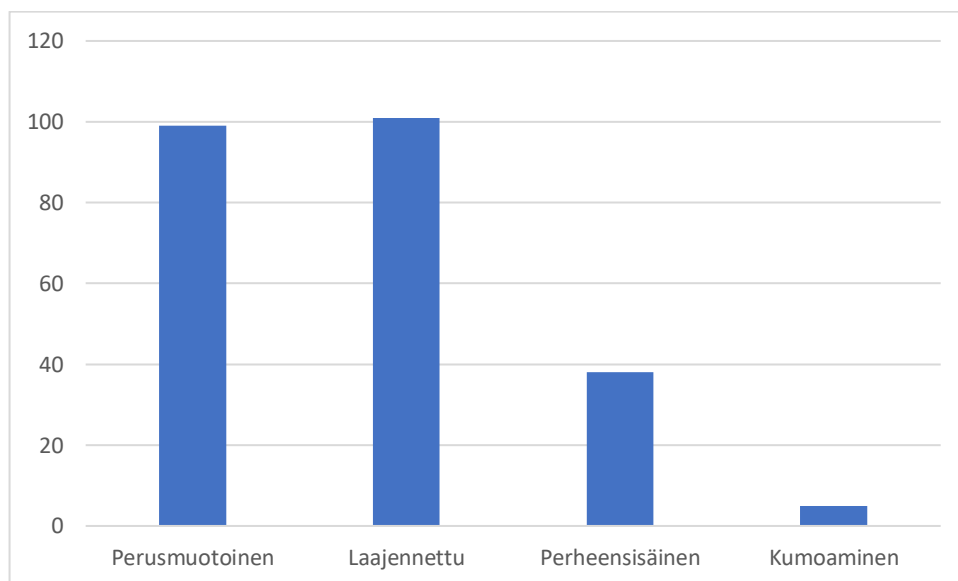
Vaikka asiakirjojen julkisuus on lähtökohta, lain perusteella salassa on kuitenkin pidettävä tiedot esimerkiksi henkilölle tehdystä oikeuspsykiatrisesta mielentilatutkimuksesta. Muita salassa pidettäviä tietoja voivat olla vaikka henkilön terveydentilaan tai yksityiselämään liittyvät arkaluonteiset tiedot. Kirjalliseksi todisteeksi lähestymiskieltoasiassa usein nimetty poliisin tutkintailmoitus ei kuitenkaan ole Pirkanmaan käräjäoikeuden ohjeistuksen mukaan suoraan salassa pidettävää aineistoa. Tuomioistuin voi antaa erillisen asiakirjan salassapitomääräyksen myös erityisestä muusta syystä tai asianosaisen pyynnöstä, jos se katsotaan tarpeelliseksi. (Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa, 3 luku, 9 §; 10 §; Pirkanmaan käräjäoikeus 2016.) Tilanteissa, joissa on määrätty väliaikainen lähestymiskielto, tulee varmistua siitä, että poliisilta toimitettu aineisto ei ole enää salassa pidettävää esitutkinnan turvaamisen vuoksi. Tarvittaessa voidaan olla yhteydessä tutkinnanjohtajaan. Asiaa käsittelevä tuomari tekee aina ratkaisun tietojen luovuttamisesta epäselvissä tapauksissa. (Pirkanmaan käräjäoikeus 2016.)

Suullisen käsittelyn julkisuus on pääsääntö. Asian käsittely suullisessa istunnossa on avoin kaikille ja kuka tahansa voi tulla halutessaan seuraamaan saliin myös lähestymiskieltoistuntoa. Tuomioistuin voi kuitenkin erityisestä syystä tai asianosaisen pyynnöstä päättää, että asia käsitellään kokonaan tai osittain ilman yleisöä. Tällaisen syyn voivat muodostaa esimerkiksi arkaluonteiset tiedot asianosaisen terveydentilasta tai yksityiselämästä tai kun kuullaan alle 15-vuotiasta henkilöä. (Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa, 4 luku 14 §; 15§.) Lähestymiskieltoasian suullisesta käsittelystä ilmoitetaan istuntopäivänä käräjäoikeudessa juttuluettelolla, jossa mainitaan asianosaisten nimet, käsittelyaika ja salin numero (Laki

oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa, 4 luku 14 §). Ennen istun-
tokäsittelyä medialle lähetettävillä juttuluetteloilla toteutetaan lainvalmisteluaineis-
tossa mainittua tuomioistuimen velvollisuutta tiedottaa toiminnastaan myös oma-aloit-
teisesti. Tarkoituksena on varmistaa julkisuuden tehokas toteutuminen. (HE 30/1998,
16.)

2.7 Lähestymiskieltojen lajit

Pirkanmaan käräjäoikeudessa pidetyn lähestymiskieltoilaston mukaan (Pirkanmaan
käräjäoikeus 2015-2020) laaditussa, alla olevassa kuviossa (Kuvio 2), on eritelty Pir-
kanmaan käräjäoikeuteen vuonna 2019 saapuneet lähestymiskieltoasiat lähestymis-
kiellon tyyppin mukaan. Yhteensä saapui 243 asiaa, joista 5 kumottiin. Lähestymis-
kielto määrättiin laajana 101 kertaa ja perusmuotoisena 99 kertaa. Perheensisäisiä lä-
hestymiskieltoja määrättiin 38 kappaletta.

Kuvio 2. Pirkanmaan käräjäoikeuteen saapuneet lähestymiskieltoasiat tyypeittäin vuonna 2019.

Perusmuotoinen lähestymiskielto muotoillaan lähtökohtaisesti ehdottomaksi. Tämä tarkoittaa, että kieltoon määrätty ei saa yrittää tavata tai ottaa yhteyttä millään tavalla suojattavaan henkilöön. Yhteydenotto koskee henkilökohtaisen yhteydenoton lisäksi myös esimerkiksi puhelimitse, postitse ja sähköpostitse tehtäviä yhteydenottoja. Myös tällaisen yhteydenoton yrittäminen on kielletty. Kieltoon määrätty ei saa myöskään

lähettää suojattavalle lahjoja. Kiellettyä on myös esimerkiksi suojattavan henkilön tarkkailu kiikareilla tai kuvaaminen sekä seuraaminen jalan tai autolla. Tarvittaessa tarkentavat säännöt määrittävät käräjäoikeuden antamassa asian ratkaisussa. (HE 41/1998, 9; Laki lähestymiskiellosta, 1 luku 3 §; Frände ym. 2017, 1421.)

Huomioitavaa kuitenkin on, että lähestymiskiellon määräämisen tarkoituksena ei ole estää yhteydenottoja, joihin on perusteltu syy ja ne ovat ilmeisen tarpeellisia (Laki lähestymiskiellosta, 1 luku 3 §). Tällaisina syinä voidaan pitää esimerkiksi lapsen onnettomuuteen joutumista tai äkillistä sairastumista tai avioeron ositustoimenpiteisiin liittyviä tapaamisia. Yhteydenottojen asiallisuutta ja tärkeyttä punnitaan usein jälkikäteen, kun käsitellään lähestymiskiellon rikkomista rikosasianä. (Helminen, Kuusimäki & Rantaeskola 2012, 704.) Hakijan kannattaa dokumentoida ei-toivotut yhteydenotto-tilanteet tarkasti. Tällöin kiellon rikkomistapauksessa yhteydenottojen tarpeellisuutta pystytään oikeudessa arvioimaan paremmin. Perheensisäisessä lähestymiskiellossa tulee myös sopia, kuinka kieltoon määrätty saa asunnosta haltuun henkilökohtaiset tavaranä. Näin estetään päätyminen tilanteeseen, jossa tavaroita haetaan asunnosta tarkoituksella useammassa erässä. (Rantaeskola 2019, 202–203.)

Lähestymiskielto voidaan tarpeen vaatiessa määrätä myös laajennettuna. Lähestymiskiellon määrääminen laajennettuna tarkoittaa käytännössä sitä, että on syytä olettaa, että perusmuotoinen lähestymiskielto ei ole riittävä toimenpide rikoksen uhan tai muun häirinnän torjumiseksi. (Laki lähestymiskiellosta, 1 luku 3 §; Rantaeskola 2019, 203; HE 41/1998, 18.) Myös perheen sisäinen lähestymiskielto voidaan määrätä laajennettuna, mutta silloin on lain mukaan oltava syy olettaa, että suojattavaan henkilöön kohdistuisi nimenomaan rikoksen uhka (Laki lähestymiskiellosta, 1 luku 3 §).

Laajennettuun kieltoon määrätty ei saa, perusmuotoisen kiellon määräysten lisäksi, myöskään oleskella määrättyllä paikalla (Frände ym. 2017, 1414). Tämä tarkoittaa yleensä hakijan työpaikkaa, loma-asuntoa tai vakituista asuntoa. Suojattava paikka voi olla myös muu edellisiin rinnastettava, harkinnanvarainen paikka, jossa hakija tuntee itsensä erityisen uhatuksi. Tällainen voi olla opiskelupaikka tai jokin muu paikka, jossa hakija esimerkiksi pienen lapsensa kanssa säännöllisesti oleskelee. Kielletyksi paikaksi voidaan määrittää myös reitti, jota he käyttävät sinne pääsemiseksi. Päätöksessä on suojattavien paikkojen määrittelyssä syytä käyttää tarkkuutta ja erityisen selkeää

muotoilua. Tämä helpottaa kiellon valvontaa ja mahdollisten kiellon rikkomistapausten selvittämistä. Etenkin kadun nimien ja muiden tunnistettavien paikkojen on syytä olla määritelty tarkasti ja tarvittaessa päätökseen voidaan liittää mukaan kartta. Suojattavan alueen määrittelyn selkeys on myös tärkeää kieltoon määrättävän henkilön oikeusturvan toteutumisen kannalta. (Rantaeskola 2019, 203; Helminen ym. 2012, 704–705.) Suojattavaa aluetta voidaan määritellä päätöksessä esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

”XX:ää kielletään oleskelemasta 100 metriä lähempänä YY:n kotia osoitteessa K-katu 5.” (Ropponen 1999, 15–16).

”XX:ää kielletään oleskelemasta maanantaista perjantaihin klo 7.30-8.00 välisenä aikana ja klo 15-16 välisenä aikana reitillä, joka kulkee EE:n asunnolta P-tien, R-tien, L-tien ja Y-kujan kautta hänen työpaikkaansa R-yhtiöön, osoitteessa Y-tie 3.” (Ropponen 1999, 15–16).

Joissain tapauksissa on tarve tapauskohtaisten rajoitusten ja poikkeusten määräämiselle. Lainvalmistelutöissä ilmaistu kanta on se, että henkilöä ei voida ainakaan ilman erityisen painavaa syytä kieltää tai rajoittaa oleskelemasta sellaisissa julkisia- tai vapaa-ajanpalveluita tuottavassa paikassa, jossa hän muutoin yleensä oleskeli. Tällaisiksi paikoiksi on mainittu esimerkkeinä kauppakeskus, teatteri, ravintola tai jokin urheilupaikka. Ongelmallisia voivat olla myös tilanteet, joissa kiellolla suojattavan työ on liikkuvaa tai työkohteet muutoin vaihtuvat usein. Lähestymiskiellon sisältöä tulisi vaihtaa uutta työkohdetta vastaavaksi joka kerta sen vaihtuessa ja myös tiedoksi antaa muutos vastaajalle todisteellisesti. Käytännössä tämä ei ole mahdollista. Vaikka periaatteessa tällaisessa tilanteessa kieltoon määrätty pelkästään oleskellessaan tahallisesti tai tahattomasti esimerkiksi suojattavan henkilön uuden työpaikan läheisyydessä ei rikkokaan lähestymiskiellon määräyksiä, syyllistyy hän silti lähestymiskiellon rikkomiseen, jos hän yrittää millään tavalla olla yhteydessä suojattavaan henkilöön. Usein suojattava henkilö joutuu myös muuttamaan ja hakemaan yhteystietonsa salaiseksi. Tällöin olisi hakijalle hyödyllisempää muuttaa ja hakea yhteystiedot salaiseksi vasta lähestymiskieltopäätöksen antamisen jälkeen, jotta uuden asunnon osoitetta ei tarvitsisi merkitä lähestymiskieltopäätökseen. Toki on huomattava, että silloin uusi asunto ei ole lähestymiskieltopäätöksellä suojattavan kohteen piirissä. Varsinaiseen henkilön

lähestymiseen pätevät toki samat rikkomisesta säädetyt seuraamukset, kuten edellä mainituissa tapauksissa, sekä turvakiellon voimassa ollessa. (Helminen ym. 2012, 705–707; HE 41/1998.)

Lähestymiskieltoasian käsittelyn yhteydessä kiellolla suojattava henkilö voi hakea maistraatin myöntämää turvakieltoa laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista (661/2009) 4 luku 36 §:n perusteella. Turvakielto voidaan myöntää henkilölle, jolla on perusteltu syy epäillä oman tai perheensä turvallisuuden olevan uhattuna. Tällöin maistraatti ei luovuta väestötietojärjestelmästä turvakiellolla suojattavan henkilön kotikunta- tai osoitetietoja muille kuin viranomaisille, jos hakija on tätä maistraatilta kirjallisella hakemuksella pyytänyt. (Laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista 661/2009, 4 luku 36 §; Frände ym. 2017, 707.)

Lähestymiskieltoasioita käsiteltäessä on asian kanssa työskentelevien henkilöiden noudatettava erityistä varovaisuutta, jotta turvakiellolla suojatun asianosaisen yhteystiedot eivät päädy vahingossa vastaajan tietoon. Pääsäännön mukaan asianosaisella on oikeus saada tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, jos sen voidaan katsoa vaikuttavan hänen asiansa käsittelyyn. Turvakiellolla suojatun henkilön mitään yhteystietoja ei kuitenkaan saa luovuttaa asianosaiselle, jos tiedon antaminen vaarantaisi asianomistajan, todistajan tai ilmoituksen tekijän turvallisuutta, etuja tai oikeuksia. Myös saman lain myöhemmässä kohdassa luetellaan tarkemmin suojatun henkilön tiedot, jotka ovat ehdottoman salassa pidettäviä. (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999, 6 luku 11 § 7 mom.; 6 luku 24 § 1 mom. 31 k.)

Alkuperäisessä laissa lähestymiskieltoa oli mahdollista hakea vain sellaisten henkilöiden välille, jotka eivät asuneet samassa taloudessa (Rantaeskola 2019, 200). Poliisilaissa oli joitakin aiemmin mainittuja keinoja, joita voitiin käyttää väkivaltatilanteen katkaisemiseksi ja henkilön poistamiseksi kodistaan. Lainsäädännöllisin keinoin ei mahdollisiin uusiin väkivaltatilanteisiin kuitenkaan ollut mahdollista puuttua ennaltaehkäisevästi. Tästä seurasi, että viimeistään vuorokauden päästä kiinniotosta väkivaltainen henkilö saattoi palata takaisin kotiinsa ja seurauksena saattoi olla mahdollisesti uusi perheväkivaltatilanne. (HE 144/2003, 13.) Lain muuttamisen ja perheensisäisen lähestymiskiellon mahdollistamisen esitettiin auttavan perheväkivallan uhrin

suojelemista mahdollisilta uusilta väkivallanteoilta tehokkaasti ja nopeasti. Tavoitteena oli lainsäädännöllisin keinoin ehkäistä etenkin naisiin kohdistuvaa perheväkivaltaa ja helpottaa uhrin ja lasten asemaa. (HE 144/2003, 15–16.) Esityksessä mainittiin myös perheväkivallan kohteeksi joutuvat vanhukset (HE 144/2003, 27). Muutossäädökset astuivat voimaan 1.1.2005 (Laki lähestymiskiellosta, 1 luku 1 §).

Perheensisäistä lähestymiskielloa koskeva kohta laissa on määritelty seuraavasti: ”Jos itsensä uhatuksi tunteva henkilö ja henkilö, jota vastaan kielloa pyydetään, asuvat vakituisesti samassa asunnossa, lähestymiskielto voidaan määrätä henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tai tällaisen rikoksen uhan torjumiseksi” (Laki lähestymiskiellosta, 1 luku 1 §). Jos perheensisäinen lähestymiskielto määrätään, on kieltoon määrätyn poistuttava asunnosta riippumatta asunnon omistus- tai hallintasuhteista ja hän ei saa palata asuntoon takaisin. Kiellossa tarkoitettu vakituisen asumiseen tarkoitettu asunto on yksilöitävä. Tässä yhteydessä on huomioitava, että asunnon omistajana olevalle lähestymiskielloon määrätylle henkilölle saattaa kuitenkin syntyä oikeus käyttökorvaukseen. Perheensisäisellä lähestymiskiellolla ei ole muuten merkitystä puhuttaessa asunnon omistus- tai vuokrasuhteista. Kiellolla ei myöskään ole tarkoitus puuttua mihinkään muihin osapuolten keskinäisiin taloudellisiin velvollisuuksiin tai muihin henkilökohtaisiin asioihin, kuten koti-irtaimiston jakoon erotilanteessa. (Helminen ym. 2012, 703; Rantaeskola 2019, 202; Mikkola 2017, 130.)

Normaalimuotoisen ja perheen sisäisen lähestymiskiellon määräämisen edellytykset poikkeavat toisistaan. Edellytykset perheen sisäisen kiellon määräämiseen ovat tiukemmat, sillä tehtävillä toimenpiteillä on vaikutuksia kieltoon määrättävän perusoikeuksiin. (Rantaeskola 2019, 200–202.) Oleellista on, että tilanteiden konkretisoinnista pidetään todennäköisenä perheen sisäisen lähestymiskiellon määräämisessä. Niin sanotussa normaalitilanteessa määrättyssä lähestymiskiellossa edellytyksenä taas on, että on herännyt perusteltu aihe olettaa tiettyjen tilanteiden tapahtumista. Myöskään pelkkä häirintä, vaikka se olisi vakavaakin, ei ole peruste perheen sisäisen lähestymiskiellon määräämiselle. Perheen sisäisen lähestymiskiellon määrääminen ei myöskään saa olla kohtuutonta vastaajalle. Kohtuuttomana voidaan pitää esimerkiksi, jos uhkaava rikos on lievä tai jos kiello jatkuisi pitkään. (Rantaeskola 2019, 200–202; Frände ym. 2017, 1420.)

Tyypillinen henkilö, jota vastaan perheen sisäistä lähestymiskieltoa haetaan, on keskiikäinen mies. Taustalla on kuitenkin usein vakavia mielenterveysongelmia, päihdeongelma tai molemmat. Henkilöllä on usein myös rikoshistoriaa ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tekemässä tutkimuksessa korostuvat henkilön aggressiivinen ja arvaamaton käytös nimenomaan päihteiden vaikutuksen alaisena ollessa. (Rantala, Smolej, Leppälä & Jokinen 2008.) Tuomarin tulisi ottaa kohtuuarvioinnissa huomioon, jos tekijä osoittaa aitoa halua päästä irti lähisuhdeväkivallasta hakeutumalla sosiaali- ja terveysalan järjestämien avun piiriin tai esimerkiksi väkivallan katkaisuojelmaan (LaVM 11/1998 vp–HE 41/1998 vp, 3). Kuitenkin poliisin määrätessä väli aikaista perheensisäistä lähestymiskieltoa, lyhytaikaisella kohtuuttomuudella kieltoon määrättävälle ei katsota olevan kovin suurta merkitystä, koska asia tulee joka tapauksessa toimittaa kiireellisesti käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Katsotaankin, että uhrin suojeleminen on tällaisissa tapauksissa lähtökohtaisesti tärkeämpää. (Helminen ym. 2012, 702–703.)

Perheen sisäisen lähestymiskiellon määräämisellä on usein vaikutuksia myös yhteisiin lapsiin. Lähtökohtaisesti yhteydenpitokielto koskee vain henkilöä, joka kieltoa on suojakseen hakenut. Kuitenkin tilanteissa, joissa on mahdollista, että rikos kohdistuisi myös lapseen, voidaan lähestymiskiellolla suojata myös lasta. (LaVM 11/1998 vp–HE 41/1998 vp, 4.) Lapsen asemaa pyritään turvaamaan monin keinoin. Poliisin on lähtökohtaisesti tehtävä lastensuojeluilmoitus aina kun käsitellään perheen sisäistä lähestymiskieltoa. Laissa on myös tehty mahdolliseksi, että lastenvalvoja tai lastensuojelun sosiaalityöntekijä voi hakea tarvittaessa itsenäisesti lähestymiskieltoa lapsen suojaksi. (HE 144/2003, 21–22.)

Lapsella ja lähestymiskieltoon määrättyllä vanhemmalla on normaalisti oikeus tavata ja pitää yhteyttä toisiinsa laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983/361) mukaisesti. Lapsen suojaksi määrätty lähestymiskielto menee kuitenkin kieltoon määrätyn tapaamisoikeuden edelle, jolloin oikeutta tapaamisiin tai yhteydenottoihin ei ole. (HE 144/2003, 21.) Lähestymiskiellolla ei itsessään ole oikeudellisia vaikutuksia yhteisten lasten huoltoon tai tapaamisoikeuteen. On katsottu, että lapsen edun toteutuminen edellyttää perusteellisempaa selvitystä tilanteesta ja olosuhteista, kuin mitä kiireellisenä ratkaistavan lähestymiskieltoasian yhteydessä yleensä on mahdollista tehdä. (LaVM 11/1998 vp–HE 41/1998 vp, 4.)

Tapauksissa, joissa varsinaista estettä tapaamiseen ei ole, mutta aikaisempaa päätöstä tapaamisoikeudesta ei olla tehty, tulisi tapaamiset lapsen ja kieltoon määrätyn henkilön välillä sopia lapsen edun mukaisesti. Tapaamiset tulisi sopia mieluiten viranomaisen välityksellä ja tarpeen vaatiessa valvottuna. (HE 144/2003, 21–22; Ropponen 1999, 16.) Tapaamisoikeuden toteuttamista ei ainakaan tule jättää osapuolten keskinäisen sopimuksen varaan. Lähestymiskielltopäätöksessä tulisikin ennakoida tapaamiset ja yhteydenotot ja kirjata päätökseen esimerkiksi seuraavasti:

”Kiellon estämättä XX:llä on oikeus tavata lapsiaan. Hänen tulee kuitenkin kaikissa lasten tapaamiseen liittyvissä asioissa ottaa yhteyttä sosiaalitoimistoon (osoite, puhelin).” (Ropponen 1999, 16–17).

Jos tapaamisoikeudesta on tehty jo aikaisemmin päätös, mutta muun viranomaisen kanssa ei olla sovittu käytännön järjestelyistä, tulisi yksityiskohdat lapsen noudosta ja palauttamisesta kirjata jo lähestymiskielltopäätökseen (Ropponen 1999, 16–17).

”XX:llä on oikeus poikansa tapaamisoikeuden toteuttamiseksi hakea poika MM:n asunnon ulko-ovelta ja soittaa MM:n koti- tai käsipuhelinnumeroon kerran vuorokaudessa kello 16.00–17.00 välisenä aikana sopiakseen pojan kanssa tapaamisesta.” (Ropponen 1999, 16–17).

Korkeimman oikeuden ratkaisussa (KKO 2007:71) ratkaistiin, oliko Turun hovioikeudella oikeus poistaa lapsen valvottu tapaamisoikeus vanhempaansa. Asiassa oli alun perin määrätty laajennettu lähestymiskiello lapsen isää vastaan, joka oli ollut väkivaltainen lapsen äitiä kohtaan sekä uhannut viedä lapsen kasvatettavaksi entiseen kotimaahansa Turkkiin. Käräjäoikeus määräsi valvotun tapaamisoikeuden. Turun hovioikeus kumosi lapsen tapaamisoikeuden vedoten lapsen tasapainoisen tunne-elämän kehityksen ja hyvinvoinnin vaarantumiseen. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että lapsen isän väkivaltaisuus tai kaappausuhka eivät olleet yksistään sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lapsen valvotuissa oloissa toteutettu tapaamisoikeus tulisi poistaa. Korkein oikeus kumosi hovioikeuden ratkaisun pääasian osalta ja muutti aikaisemmin annettua tapaamisoikeuspäätöstä muuttuneita olosuhteita vastaavaksi.

Kaikki aikaisemmin luetellut lähestymiskieltojen eri muodot on mahdollista määrätä myös väliaikaisena. Väliaikaista lähestymiskieltoa pidetään pääsääntönä tilanteessa, jossa esimerkiksi väkivaltainen käyttäytyminen tai häirintä pitää saada katkaistua nopeammin, kuin se olisi mahdollista käräjäoikeudessa. (Rantaeskola 2019, 204.) Jos kiellolla suojattavan henkilön suojan tarve, tai esimerkiksi tilanne, jossa henkilö ei pelon vuoksi pysty kieltoa itse hakemaan on ilmeistä, voi pidättämiseen oikeutettu virkamies määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon viran puolesta. Poliisihallituksen antamassa ohjeistuksesta sanotaan, että väliaikainen lähestymiskielto tulisi määrätä aina kun sen edellytykset täyttyvät ja tarve on olemassa. Myös tuomioistuimien voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon, mutta lähtökohtaisesti sen määrää poliisi. Väliaikainen lähestymiskielto astuu pääsääntöisesti voimaan välittömästi ja päätökseen ei voi hakea muutosta erikseen. (Laki lähestymiskiellosta, 11 §; 12 §; Helminen ym. 2012, 709.)

Eduskunnan oikeusasiamies on ottanut kantaa ratkaisussaan väliaikaiseen lähestymiskieltoon. Poliisin tulisi ryhtyä toimenpiteisiin väliaikaisen lähestymiskiellon määrittämiseksi myös tilanteissa, joissa hakijalla ei välttämättä ole välitöntä rikoksen uhkaa, mutta hakijaa olisi hänen jo otettuaan yhteyttä poliisiin, turha käännättää viranomaiselta toiselle. Oikeusasiamies on myös halunnut korostaa sitä, että väliaikaisen lähestymiskiellon asianmukainen käyttö on erinomainen keino puuttua akuutteihin väkivaltatilanteisiin. (OA 26.2.2003, 1749/4/00.)

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on toimitettava päätöksensä ja asian käsittelyaineisto viipymättä, mutta viimeistään kolmen vuorokauden kuluessa, käsiteltäväksi toimivaltaiseen käräjäoikeuteen. Päätöksessä on oltava merkittynä, laki lähestymiskiellosta 8 §: ssä mainittujen asioiden lisäksi, tieto missä käräjäoikeudessa ja milloin asia käsitellään. Tuomioistuimen on otettava asia käsiteltäväksi seitsemän vuorokauden kuluessa väliaikaisen lähestymiskieltopäätöksen tekemisestä. (Laki lähestymiskiellosta, 3 luku 12 §.) Käytännössä poliisista soimitaan suoraan Pirkanmaan käräjäoikeuteen ennen päätöksen tekemistä ja tiedustellaan käsittelyaikaa. Tämän jälkeen ajankohta kirjataan päätökseen ja lähetetään muun materiaalin kanssa käräjäoikeuteen sähköpostilla tai sisäisenä postina. (Pirkanmaan käräjäoikeus 2016.)

3 LÄHESTYMISKIELTOASIAN KÄSITTELY PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUDESSA

3.1 Valmistelu

Ratkaisu lähestymiskiellon määräämisestä tehdään kärjäoikeudessa. Kärjäoikeuden puheenjohtaja on yksin päätösvaltainen lähestymiskieltoasiassa. Pääsääntöisesti toimivaltainen on sen paikkakunnan kärjäoikeus, jossa lähestymiskiellon hakijalla on kotipaikka. Asia voidaan kuitenkin ratkaista myös siinä kärjäoikeudessa, jossa kielto tulisi pääasiassa sovellettavaksi. Jos lähestymiskieltoasiaan liittyy rikosasia, jossa lähestymiskiellon kohde on epäiltynä, ja jos kyseisellä rikosasialla saattaa olla merkitystä lähestymiskieltoasian ratkaisun kannalta, voi myös rikosasiassa toimivaltainen tuomioistuin käsitellä lähestymiskieltoasian. (Laki lähestymiskiellosta, 1 luku 4 §.) Jos kärjäoikeudessa ei ole entuudestaan vireillä rikosasiaa, johon lähestymiskieltoasia liittyy, ja jonka yhteydessä se voitaisiin käsitellä, käsittelee kärjäoikeus yksittäisen lähestymiskieltoasian hakemusasiana (Helminen ym. 2012, 714).

Väliaikainen lähestymiskielto on otettava kärjäoikeudessa käsiteltäväksi viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisestä. Tällöin istuntopäivä määrätään myöhäisemmäksi ajankohdaksi. Pirkanmaan kärjäoikeudessa istunto pyritään järjestämään mahdollisimman nopeasti. (Laki lähestymiskiellosta, 3 luku 12 §; Helminen ym. 2012, 713.) Kun kyseessä on perheen sisäinen väliaikainen lähestymiskielto, on pääkäsittely pidettävä viikon kuluessa siitä, kun väliaikaispäätös on saapunut kärjäoikeuteen. Erittäin tärkeän syyn vuoksi voidaan määräaika pidentää. Jos jo määrätty pääkäsittely joudutaan peruuttamaan, tulee uusi käsittely pitää viimeistään kahden viikon sisällä edellisestä pääkäsittelystä. Samalla on määrättävä, pidetäänkö väliaikainen kielto edelleen voimassa. (Laki lähestymiskiellosta, 3 luku 12 a §.)

Myös kärjäoikeuteen suoraan hakemuksella tulevat hakemukset lähestymiskiellon määräämiseksi on käsiteltävä kiireellisenä. Kiireellisenä käsittely tarkoittaa sitä, että kaikki asian käsittelyvaiheet pyritään pitämään mahdollisimman lyhyinä, kuitenkin varmistaen, että esimerkiksi tiedoksiantojen toimittamiselle jää riittävästi aikaa. On myös huolehdittava siitä, että vastaajalta ei kiireellisyyteen vedoten riistetä

oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluvia oikeuksia, kuten mahdollisuutta asianmukaiseen kuulemiseen. (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 6 §; Frände ym. 2017, 1414.) Käytännössä perusmuotoista ja laajaa lähestymiskieltoasiaa koskevat hakemukset, jotka ovat tulleet vireille hakijan hakemuksesta, pyritään käsittelemään Pirkanmaan kärjäoikeudessa kahden viikon sisällä asian vireille tulosta.

Lähestymiskieltoa voi hakea itsensä uhatuksi tuntevan henkilön lisäksi myös syyttäjä, poliisi tai sosiaaliviranomainen (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 5 §). Pidättämiseen oikeutettu virkamies, joka on määrännyt väliaikaisen lähestymiskielton viran puolesta, on hakijana myös kärjäoikeudessa (Helminen ym. 2012, 713). Lapsen suojaksi kieltoa voi hakea myös lastenvalvoja tai lastensuojelun sosiaalityöntekijä (HE 144/2003, 22). Vajaavaltaisen puhevallan käyttämisestä lähestymiskieltoasiassa sovelletaan oikeudenkäymiskaaren säädöksiä edunvalvojan tai muun laillisen edustajan käyttämisestä. Alaikäisen henkilöä koskevassa asiassa puhevaltaa käyttää lapsen huoltaja tai muu laillinen edustaja. Kuitenkin, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, voi hän käyttää itsenäisesti puhevaltaansa huoltajan tai edustajan ohella. (Oikeudenkäymiskaari 4/1734, 12 luku 1 §.)

Pirkanmaan kärjäoikeuden ohjeistuksen mukaisesti, jos hakemus on tehty suojaamaan alaikäistä lasta ja hakijana on vain yksi huoltaja, tulee sihteerin selvittää väestötietojärjestelmästä lapsen huoltoa koskevat tiedot. Kutsun yhteydessä pyydetään hakijaa tarvittaessa toimittamaan toisen huoltajan valtakirja, jonka katsotaan olevan riittävä selvitys puhevallan käytöstä. Jos taas lapsen toinen huoltaja on hakenut lähestymiskieltoa toista huoltajaa vastaan, lapselle ei pääsääntöisesti tarvitse määrätä edunvalvojan sijaista. Jos tuomari kuitenkin katsoo, että edunvalvojan sijainen on määrättävä huoltajien välillä olevan eturistiriidan vuoksi, tehdään se viran puolesta. Jos lapsi on 15–17-vuotias, on myös hänet itsensä pyydetävä kuultavaksi istuntoon. (Pirkanmaan kärjäoikeus 2016.)

Turun hovioikeuden 19.9.2006 antama ratkaisu (HO R 06/968) koski asiaa, jossa vastaaja vaati lähestymiskieltohakemuksen tutkimatta jättämistä alaikäisen lapsen osalta. Lapsi oli ollut vanhempien yhteishuollossa ja lapsen äiti oli hakenut kärjäoikeudelta itsensä ja lapsen suojaksi lähestymiskieltoa lapsen isää vastaan. Vastaaja esitti hovioikeudessa perusteluinaan, että koska vanhemmat olivat yhdessä lapsen huoltajia ja

edunvalvojia, olisi tehtävä pitänyt hoitaa yhdessä, ellei tuomioistuimien päätät tehtävien jaosta. Vastaja katsoi, että alaikäinen lapsi ei ollut asiassa laillisesti edustettuna, koska tällaista tehtävien jakoa ei ollut suoritettu. Hovioikeuden perusteluissa todettiin, että oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 §:n mukaan kyseinen asia on ollut alaikäisen henkilöä koskeva asia, jolloin puhevaltaa käyttää huoltaja tai muu laillinen edustaja. Koska lapsen isä on ollut asiassa lapsen vastapuolena, ei hän voinut käyttää tämän puhevaltaa. Lapsen äidillä on ollut näin oikeus käyttää yksin lapsen puhevaltaa asiassa.

Alaikäisen ollessa asianosaisena lähestymiskieltoasiassa on noudatettava myös muita säännöksiä. Kun hakijana lähestymiskieltoasiassa on yksin 15–17-vuotias, tulee myös huoltajat kutsua kuultavaksi istuntoon. Kun vastaja on 15–17-vuotias, lähetetään normaalin rikosasian tavoin käsittelyilmoitus ja hakemus huoltajille ja sosiaaliviranomaisille. Jos alle 15-vuotias on yksin hakijana lähestymiskieltoasiassa, ei hakemusta voida tutkia, sillä hakija ei ole oikeustoimikelpoinen. Alle 15-vuotias ei myöskään voi olla vastaajana lähestymiskieltoasiassa, koska hän ei voi esimerkiksi syyllistyä lähestymiskiellon rikkomiseen. (Pirkanmaan käräjäoikeus 2016.)

Pyyntö lähestymiskiellon määräämisestä voi olla kirjallinen tai suullinen (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 5 §). Käytännössä suullisen pyynnön voi esittää vain pääkäsitteilyn yhteydessä, kun käsitellään asiaan liittyvää rikosasiaa. Pirkanmaan käräjäoikeuden asiakaspalvelupisteessä on Oikeusministeriön tuottamia valmiita hakemuspohjia, joissa on erillinen lomake yhteystiedoille. Hakemuksen voi tulla täyttämään paikan päälle ja saada tarvittaessa apua hakemuksen täyttämiseen asiakaspalvelussa työskentelevältä henkilöltä. Asiakas voi halutessaan ottaa hakemuksen myös mukaan kotiin ja toimittaa sen myöhemmin käräjäoikeudelle postitse tai sähköpostilla. Hakemuspohjia on saatavilla myös sähköisenä versiona oikeus.fi sivustolta. (Pirkanmaan käräjäoikeus 2016.)

Hakemuksesta on tultava ilmi, millaista lähestymiskieltoa haetaan, hakijan yksilöidyt vaatimukset ja vaatimusten perusteet, todisteet ja todistusteemat, tuomioistuimen nimi ja seikka, johon kyseisen tuomioistuimen toimivalta perustuu, jos se ei muuten ilmene pyynnöstä. Hakemuksessa on oltava myös selkeästi kirjattuna kaikkien asianosaisten henkilö- ja yhteystiedot sekä mahdollisten avustajien ja edustajien tiedot. Yhteystiedot laitetaan erilliselle yhteystietolomakkeelle, jota ei anneta vastaajalle tiedoksi.

Muuttuneista yhteystiedoista on välittömästi ilmoitettava tuomioistuimelle. Hakijan on henkilökohtaisesti allekirjoitettava hakemus. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 7 luku 2 §; Pirkanmaan kärjäoikeus 2016.)

Hakemuksen asiakaspalvelussa henkilökohtaisesti vastaanottavan notaarin tai kirjaamon työntekijän tulisi tarkastaa pääpiirteittäin, että hakemus kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi. Tällöin täydennykset voidaan pyytää välittömästi, kun asiakas on vielä paikalla. Jos hakemus on toimitettu kärjäoikeuteen muulla tavoin, on hakijaa pyydetään täydentämään puutteellinen hakemus määrä ajassa sillä uhalla, että se hylätään tai jätetään tutkimatta. Pyynnöstä määräaika voidaan jatkaa. Tuomioistuin voi myös hylätä hakemuksen selvästi perusteettomana tai jättää sen tutkimatta kokonaan, jos prosessin edellytykset eivät täyty. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, 7 luku 4 §; Frände ym. 2017, 1416.)

Ennen lähestymiskieltoasian pääkäsittelyä voidaan toimittaa myös poliisilain mukainen poliisitutkinta, jos sen katsotaan edistävän asian käsittelyä. Määräyksen tutkinnan toimittamiseen antaa asiaa käsittelevä viranomainen. (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 5 §; Laki lähestymiskiellosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta 892/2011; Helminen ym. 2012, 714.) Poliisitutkinnalla tarkoitetaan lain määräämää ja poliisin suorittamaa tutkintaa, jossa soveltuvin osin noudatetaan esitutkintalain (805/2011) säännöksiä, kuten yleisten esitutkintaperiaatteiden noudattamista (Poliisilaki 872/2011, 6 luku 1 §; Esitutkintalaki 805/2011, 4 luku). Merkittävin ero poliisitutkinnalla ja esitutkinnalla on se, että poliisitutkinnassa ei ole rikoksesta epäiltyä. Henkilöön sovelletaankin usein poliisilain mukaisia asianosaista koskevia säännöksiä. (Helminen, Fredman, Kanerva, Tolvanen & Viitanen 2014, 24.) Kärjäoikeus antaa poliisitutkinnan määrätessään yleensä määräajan, mihin mennessä tutkinta tulee suorittaa. Poliisin on mahdollista hakea perustellusta syystä määräaikaan pidennystä. (Helminen ym. 2012, 714.) Käytännössä Pirkanmaan kärjäoikeudessa määrätään poliisitutkinnan suorittaminen lähestymiskieltoasian yhteydessä erittäin harvoin (Pirkanmaan kärjäoikeus 2016).

Pirkanmaan kärjäoikeudessa lähestymiskieltoasiat jaetaan kärjäoikeuden kahden rikosastion kesken puoliksi. Poliisilta tulevat väliaikaiset lähestymiskiellot siirtyvät vuorotellen osastolta toiselle puolivuositain. Lähestymiskieltoasia saapuu kärjäoikeuteen kirjaamon kautta. Kirjaamossa asialle annetaan diaarinumero. Yhdellä

diaarinumerolla voi olla vain yksi vastaaja ja pääsääntöisesti yksi täysi-ikäinen asianomistaja. Poikkeuksen muodostavat usein alaikäiset lapset, joiden suojaksi äiti on hakenut lähestymiskieltoa samalla hakemuksella. Joskus voidaan myös hyväksyä hakemus, jossa on useampi täysi-ikäinen asianomistaja, jos hakemuksen perustelut ovat täysin samat. (Pirkanmaan käräjäoikeus 2016.)

Pohjois-Karjalan käräjäoikeudessa 24.4.2020 annetussa tuomiossa (KO R 20/338) määrättiin laajennettu lähestymiskielto, jossa oli poikkeuksellisesti 22 asianomistajaa. Asianomistajat olivat toimittaneet lähestymiskieltopyyntönsä kolmella eri hakemuksella, jotka käsiteltiin yhdessä. Kyse oli tapauksesta, jossa mieshenkilö oli uhkaillut ja käyttäytynyt aggressiivisesti paikallisen S-marketin koko henkilökuntaa kohtaan sekä seurannut, tarkkaillut ja lähettänyt uhkaavia ja häiritseviä viestejä. Menettely oli kestänyt jo pidemmän aikaa ja uhkaukset olivat osin kohdistuneet myös asianomistajien perheisiin. Vastaaja esitti prosessiväitteen, jonka mukaan hakemus, jossa oli eniten hakijoita, tulisi jättää tutkimatta, koska vallitsevan oikeuskäytännön mukaan epämääräinen ihmisjoukko ei voi hakea lähestymiskieltoa jotakuta vastaan. Prosessiväite hylättiin, sillä jokainen hakija oli yksilöity tarkasti ja vastaaja oli kaikissa hakemuksissa sama. Hakemukset myös perustuivat suurilta osin samaan tapahtumien kulkuun. Perusteena oli myös vedottu kaikkien hakijoiden osalta yhteisiin perusteluihin ja kaikkien asiassa esitettyyn todisteluun ja näyttöön. Tuomiosta valitettiin hovioikeuteen.

Pirkanmaan käräjäoikeuden ohjeistuksen mukaisesti kirjaamo jakaa saapuneen asian oikealle osastolle ja osaston päivystävä sihteeri katsoo tarkoitusta varten luodusta Excel-taulukosta, kenelle tuomarille asia jaetaan. Lähestymiskieltoja jaetaan taulukon mukaan pääsääntöisesti kaksi peräkkäin samalle tuomarille. Päivystäjä merkitsee taulukkoon vireille tulopäivän, diaarinumeron ja minkä tyyppisestä lähestymiskiellosta on kyse. Tämän jälkeen päivystäjä vie paperit tuomarin sihteerille. Tuomari tarkastaa hakemuksen ja pyytää tarvittaessa sihteerä lähettämään hakijalle täydennyspyynnön, jolle on asetettu määräaika. Päätetään myös asian pääkäsittelypäivä ja varataan istuntopöytä. (Pirkanmaan käräjäoikeus 2016.)

Kun hakemuksessa ovat tarpeelliset tiedot täydennyksineen on hakemus ja sen liitteet tiedoksi annettava todisteellisesti kieltoon vaaditulle henkilölle ja sille, jonka suojaksi kieltoa on haettu, jos tämä ei ole itse hakija. Samalla asianosaiset kutsutaan

pääkäsittelyyn. Vastaajalle toimitettavien asiakirjojen kanssa on syytä olla huolellinen, jottei vastaaja saa esimerkiksi vahingossa tietoonsa hakijan turvakielto-osoitetta. Ylipäänsä erillisen yhteystietolomakkeen lähettäminen vastaajalle on tarpeetonta. Tarvittaessa tuomari antaa salassa pidettävistä asiakirjoista erillisen salassapitomääräyksen (Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa, 3 luku 10 §; Pirkanmaan kärjäoikeus 2016.) Tiedoksiannon yhteydessä asianosaista voidaan kehottaa toimittamaan kärjäoikeudelle myös kirjallinen vastaus, jos tätä ei pidetä tarpeettomana. Pirkanmaan kärjäoikeudessa haastemies toimittaa kaikki lähestymiskieltoasian kutsut ja muut asiakirjat asianosaisille. Haastemiehelle ilmoitetaan päivämäärä, mihin mennessä tiedoksianto on toimitettava. (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku, 5 §; Oikeudenkäymiskaari, 11 luku 4 §; Frände 2017, 1417; Pirkanmaan kärjäoikeus 2016.)

Kutsussa kerrotaan asianosaisille, että heidän tulee ilmoittaa mahdollisesta tulkin tarpeesta ajoissa ennen pääkäsittelyä. Asianosaista kehoitetaan pääsääntöisesti myös kutsumaan itse omat todistajansa. Lähestymiskiellon käsittelypäivästä lähetetään käsittelyilmoitukset sähköpostilla syyttäjälle ja poliisille sekä sosiaaliviranomaiselle, jos suojattavaksi haetaan alaikäisiä lapsia. Tiedoksiantotilannetta seurataan aktiivisesti ja tehdään tarvittaessa etsintäkuulutus kutsun toimittamisen nopeuttamiseksi. (Pirkanmaan kärjäoikeus 2016.)

3.2 Pääkäsittely

Pääkäsittelystä kärjäoikeudessa noudatetaan soveltuvin osin laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997) säännöksiä (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 6 §). Ennen varsinaisen pääkäsittelyn aloittamista, tulee tuomarin selvittää, onko asian käsittelylle esitettyä, vai voidaanko asia ottaa lopullisesti käsiteltäväksi. Pääkäsittelyn aikana tuomioistuimen tehtäviin kuuluu valvoa, että asia käsitellään asianmukaisesti ja siihen ei sekoiteta mitään muuta asiaan kuulumatonta. Käsittelyssä on noudatettava selvyyttä ja järjestystä. Jos asianosaisten lausunnoissa on epäselvyyksiä, tulee tuomioistuimen esittää tarkentavia kysymyksiä asian selventämiseksi. Asia käsitellään istunnossa yhtäjaksoisesti ja suullisesti ja asianosainen ei saa esimerkiksi antaa tuomarille kirjallista lausumaa tai lukea lausumaa suoraan paperista. Muistiinpanojen käyttö kuitenkin on pääsääntöisesti sallittua. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, 6 luku 1 §–9 §.)

Sihteeri pitää istunnossa pöytäkirjaa ja allekirjoittaa pöytäkirjan tuomarin tarkastamisen jälkeen itse (Oikeudenkäymiskaari 22 luku 1 §; 2 §).

Pääkäsittelyn tarkoituksena on selvittää lopullisesti täyttyvätkö lähestymiskiellon määräämisen edellytykset. Lähestymiskieltoasioissa on voimassa niin sanottu vaatimistaakka, joka tarkoittaa, että tuomioistuin ei voi tuomita hakijan esittämää vaatimusta enempää tai muuta, kuin mitä hakija on vaatinut. Esimerkiksi jos hakija on hakenut ainoastaan perusmuotoista lähestymiskieltoa, ei tuomari voi määrätä lähestymiskieltoa laajennettuna, vaikka edellytykset täytyisivät. (Frände ym. 2017, 1417.)

Käräjäoikeuden on huolehdittava, että asia tulee pääkäsittelyssä perusteellisesti käsiteltyä (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 6 §). Vaikka asianosaisten tuleekin käytännössä huolehtia itse asiaankuuluvan näytön esille tuomisesta, kuuluu myös lähestymiskieltoasiassa asianosaisneutraali materiaallinen prosessinjohto tuomioistuimen velvollisuuksiin. Termi materiaallinen prosessinjohto tarkoittaa yleisesti ottaen toimintaa, jolla pyritään käsiteltävän asian selventämiseen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Tuomioistuimen tulee aktiivisen prosessinjohton keinoin kiinnittää asianosaisen huomio myös sellaiseen näyttöön, jota asianosainen ei aikonut esittää, mutta jolla saattaisi olla merkitystä asian ratkaisemisessa. Tuomarin tulisi myös ottaa esille lasten huolto- ja tapaamisasiat lähestymiskieltoasian käsittelyn yhteydessä. (Vuorenpää 2009, 114–115; Frände ym. 2017, 1418; Helminen ym. 2012, 715.)

Lähestymiskieltoasiassa hakija kutsutaan pääkäsittelyyn uhalla, että jos hän jää pois istunnosta, jää hakemus sillensä. Vastaajan läsnäolo pääkäsittelyssä ei yleensä ole pakollinen asian ratkaisemiseksi. Vastaaja tulee kuitenkin olla kutsuttu sillä uhalla tuomioistuimeen ja pitää olla myös katsottu, että hänen läsnäolonsa ei muuten ole tarpeen asian selvittämiseksi. Käytännössä vastaajaa ei velvoiteta saapumaan paikalle, jos hän on esimerkiksi tunnustanut esitutkinnassa syyllistyneensä hakemuksen perusteena olevaan rikokseen ja häntä ei ole tarve kuulla todistelutarkoituksessa sekä hän on saanut mahdollisuuden lausua vaatimuksista ja niiden perusteista. Käytännössä Pirkanmaan käräjäoikeudessa vastaaja velvoitetaan saapumaan itse paikalle vain harvoin. Yleensä vastaaja jättääkin saapumatta istuntoon, kun se ei ole pakollista. Jos vastaaja tai todistaja on velvoitettu saapumaan istuntoon sakon uhalla ja hän jää pois istunnosta ilman laillista estettä, voidaan vastaaja tai todistaja tuomita uhkasakkoon tai tarvittaessa

noutaa hänet istuntoon, kuten rikosasiankin käsittelyssä. Jos taas sekä vastaaja että hakija ovat molemmat poissa pääkäsittelystä tai mahdollisesta valmistelun istunnosta, jätetään asia sillensä. (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 6 §; Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, 8 luku 8 §; Frände ym. 2017, 1418; Helminen ym. 2012, 716; Pirkanmaan käräjäoikeus 2016.)

Jos paikalle henkilökohtaisesti sakon uhalla kutsuttu esittää tuomioistuimelle pätevän syyn poissaololleen ennen istuntoa, ei pakkokeinoja voida käyttää tai uhkasakkoon tuomita. Tällainen niin sanottu laillinen este voi olla esimerkiksi julkisen liikenteen keskeytyminen. Yleisin syy jäädä pois istunnosta on sairaus. Sairaudesta on esitettävä lääkärintodistus, jossa mainitaan nimenomaan, että henkilö ei sairautensa vuoksi ole kykenevä osallistumaan kyseiseen oikeudenistuntoon. Tuomioistuin viime kädessä päättää, minkälainen syy hyväksytään lailliseksi esteeksi. (Pölönen & Tapanila 2015, 432–433.)

Poliisi, syyttäjä tai sosiaaliviranomainen voivat olla läsnä istunnossa ja käyttää puhevaltaa myös asiassa, jossa kyseinen viranomainen ei ole itse toiminut hakijana (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 6 §). Joissain tapauksissa voi olla nähtävissä, että lähestymiskiellon hakijaan pyritään vaikuttamaan ennen pääkäsittelyn suorittamista käräjäoikeudessa. Tällaisissa tilanteissa voi olla hakijan eduksi se, että myös väliaikaisen lähestymiskiellon määränneellä, pidättämiseen oikeutetulla, virkamiehellä (poliisilla) on oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa istunnossa. (Helminen ym. 2012, 715.)

Lähestymiskieltoasiassa pätevät oikeudenkäymiskaaren mukaiset yleiset säännökset todistelusta. Asianosainen saa esittää haluamansa näytön tuomioistuimelle ja hänellä on myös oikeus lausua jokaisesta esitetystä todisteesta. Tuomioistuimen tehtävänä on perusteellisesti ja tasapuolisesti arvioida kunkin todisteen ja muiden seikkojen näyttöarvo vapaalla todistusharkinnalla. (Oikeudenkäymiskaari, 17 luku 1 §.) Vapaan todistusharkinnan periaate tarkoittaa tiivistettynä sitä, että asianosaiset saavat käyttää oikeudenkäynnissä tietoonsa tulleita todisteita pääsääntöisesti vapaasti. Tuomioistuin taas arvioi todisteiden näyttöarvon vapaasti, erikseen ja kokonaisuutena, säännösten sitomatta arviointia. (Pölönen & Tapanila 2015, 35.)

Todistelun tarkoitus on selvittää sitä tosiseikastoa, johon vastaajan vastaus ja kantajan vaatimus perustuvat (Pölonen & Tapanila 2015, 26). Lähestymiskieltoasiassa voidaan kuulla todistajia ja asiantuntijoita ja esittää kirjallista näyttöä. Istunnossa voidaan kuunnella esimerkiksi hätäkeskustallenne ja esittää näyttönä lääkärintodistus, vastaajan lähettämiä viestejä tai aikaisemmin tehty rikosilmoitus. Lähestymiskieltoasiassa todistustaakka on hakijapuolella. Vastaajalla on myös oikeus esittää vastanäyttöä esimerkiksi perustellakseen jonkin yhteenottonsa tarpeellisuutta tuomioistuimelle. Lähestymiskieltoasian indispositiivisen luonteen vuoksi vastaajan lausumat voidaan ottaa näyttönä huomioon, vaikka vastaaja myöntäisikin vaatimuksen oikeellisuuden. (Frände ym. 2017, 1419.) Tuomioistuimella on lähestymiskieltoasiassa oikeus hankkia myös itse näyttöä asiasta, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Pirkanmaan käräjäoikeudessa näyttöä ei kuitenkaan pääsääntöisesti hankita viran puolesta. Toisaalta säännöksen perusteella tuomarilla on oikeus tarkastaa esimerkiksi vastaajan rikosrekisteri, jos esiin on tullut seikkoja, joiden vuoksi se on tarpeellista. (HE 46/1998; Pirkanmaan käräjäoikeus 2016.)

Istunnossa kuullut asianosaisten, todistajien, asiantuntijoiden tai muiden henkilöiden kuulustelut todistelutarkoituksessa äänitetään Audico-järjestelmään, jossa äänite säilytetään lain mukaan vähintään kuuden kuukauden ajan. Jos äänittäminen ei ole mahdollista, on sihteerin kirjattava lausumat sanatarkasti pöytäkirjaan. (Oikeudenkäymiskaari, 22 luku 1 §; 6 §; 10 §.)

Tuomari harkitsee lähestymiskiellon pituuden laissa määrättyjen sääntöjen mukaisesti. Tavallinen lähestymiskielto voidaan määrätä enintään yhdeksi vuodeksi ja perheen sisäinen enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan. Kiellon uudistamista voidaan pyytää ennen edellisen määräajan päättymistä ja tällöin tavallinen lähestymiskielto voidaan määrätä enintään kahdeksi vuodeksi ja perheen sisäinen enintään kolmeksi kuukaudeksi. Lähestymiskielto tulee voimaan heti ratkaisun antamisen jälkeen ja on voimassa, vaikka ratkaisusta valitetaan hovioikeuteen. (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 7 §.) Tuomioon kiellon päättymispäiväksi merkitään kiellon alkamispäivän järjestyslukua edeltävä päivä (Helminen ym. 2012, 717).

Rovaniemen hovioikeuden ratkaisussa (HO 06/1098) oli kyse kolmen kuukauden pituisen perheen sisäisen lähestymiskiellon päättymispäivän merkitsemisestä tuomioon.

Tuomioon oli merkitty kiellon päättymispäiväksi järjestysluvultaan vastaava kuukauden päivä kolmen kuukauden päähän, kuin minä päivänä ratkaisu asiassa annettiin. Tämän johdosta laissa säädetty kiellon enimmäispituus ylittyi yhdellä päivällä. Hovi-oikeus oikaisi käräjäoikeuden ratkaisun lähestymiskiellon päättymispäivän osalta tuomioon merkittyä päivää edeltäväksi päiväksi.

Väliaikaista lähestymiskielloa määrätessä on otettava huomioon muutama erikoistilanne. Poliisin tulisi määrätä väliaikainen lähestymiskiello tarpeeksi pitkälle, jotta lopullisen lähestymiskiellon määrääminen käräjäoikeudessa onnistuu vielä väliaikaisen kiellon ollessa voimassa. Jos väliaikainen kiello on määrätty esimerkiksi vain istuntopäivään saakka, saattaa perheen sisäisen lähestymiskiellon voimassa oloon tulla tauko ja vastaaja voi ilman seuraamuksia jatkaa häirintää kotona. Tilanne saattaa syntyä, jos vastaajaa ei olla velvoitettu saapumaan istuntoon ja ratkaisua ei saada annettua hänelle välittömästi tiedoksi. Joskus taas lopullista ratkaisua lähestymiskiellosta ei saada ollenkaan. Jos hakijan pääkäsittelystä poissaolon vuoksi asia joudutaan jättämään sillensä, päättyy myös väliaikainen lähestymiskiello välittömästi sillensäjättämispäätökseen. Jos taas käräjäoikeus hylkää pyynnön, on väliaikainen lähestymiskiello voimassa siihen asti, kunnes käräjäoikeuden ratkaisu on lainvoimainen. (Helminen ym. 2012, 718–719.)

Lähestymiskielloasian ratkaisu on annettava kirjallisena. Lähestymiskielloasiassa tuomiota ei suositella annettavan kansliassa, koska asia käsitellään kiireellisenä. Vastaaja saa myös tiedon tuomiosta suoraan istunnossa, jos hän on paikalla. Näin tuomiota ei tarvitse erikseen tiedoksi antaa hänelle jälkikäteen. Lähestymiskielloasian ratkaisusta tulee ilmetä asian ratkaissut viranomainen, tuomion antamispäivä, kiellon hakija, henkilö, jota vastaan kielloa on haettu sekä suojattava henkilö, lyhyt selostus asiasta, ratkaisu perusteluineen, tuomiossa sovelletut lainkohdat ja selostus mahdollisuudesta pyytää eurooppalaista suojelumääräystä. Jos kiello määrätään, on ratkaisussa ilmoitettava kiellon päättymispäivä ja rangaistusuhka. Normaalimuotoisen ja perheen sisäisen lähestymiskiellon sisällön tarkemmasta yksilöimisestä tuomioon sekä eurooppalaisesta suojelumääräyksestä on tekstissä selvitty aikaisemmin. (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 8 §; Frände ym. 2017, 1421.)

3.3 Jälkitoimet

Tuomiosta on lähestymiskiellon 9 §:n mukaan ilmoitettava hakijalle ja suojattavalle henkilölle sekä lähestymiskieltoon määrätylle henkilölle. Laissa kuitenkin mainitaan erikseen, että ilmoitusta hylätystä pyynnöstä lähestymiskiellon määräämiseksi ei tarvitse tehdä sille henkilölle, jota vastaan kielloa oli pyydetty, jos tämä henkilö ei ole käyttänyt asiassa puhevaltaa. (Helminen ym. 2012, 720.)

Jos henkilö, jota vastaan lähestymiskielto on määrätty, ei ole ollut läsnä oikeudenkäynnissä, on ilmoitus tehtävä käyttäen jotain oikeudenkäymiskaaren 11 luvun mukaista todisteellista tiedoksiantotapaa. Käytännössä näistä käytetään pääsääntöisesti haastemiehen kautta tapahtuvaa tiedoksiantoa. Tiedoksiannon merkitys on suurin silloin, kun vastaaja ei ole itse ollut läsnä oikeudenkäynnissä. Lähtökohtaisesti lähestymiskieltoon määrätyn ei katsota olleen tietoinen määrätystä lähestymiskiellosta, ennen kuin ratkaisu on annettu hänelle todisteellisesti tiedoksi. Häntä ei näin ollen voida rangaista mahdollisesta lähestymiskiellon rikkomisestakaan. (Oikeudenkäymiskaari, 11 luku 1 §; Helminen ym. 2012, 719–720.)

Turun hovioikeus on 13.5.2009 antamassaan ratkaisussa (HO 09/1183) hylännyt ne syytekohtat koskien lähestymiskiellon rikkomista, joissa määrätyn lähestymiskiellon perusteella kielletyt yhteydenotot olivat tapahtuneet ennen päätöksen tiedoksiantoa.

Määrätystä tuomiosta sekä kumotusta tai muutetusta tuomiosta on tarpeelliset tiedot tallennettava välittömästi poliisiasian tietojärjestelmään, jotta poliisi voi alkaa toteuttaa sille kuuluvaan valvontaa. Sihteeri täyttää tuomiopohjan perässä olevan ilmoitusosan tuomiosta heti istunnon jälkeen ja lähettää sen sähköpostilla poliisin tutkintasihteerille, joka laittaa tiedot rekisteriin. Ilmoituksessa on oltava ainakin tuomion antamispäivä, asian ratkaissut viranomainen, kiellon hakija ja kiellolla suojattava henkilö, sekä henkilö ketä vastaan lähestymiskielto on määrätty. Ilmoituksesta on käytävä ilmi luonnollisesti myös ratkaisun sisältö. Ilmoitukseen tulee laittaa myös tieto poliisille, onko vastaaja saanut lähestymiskieltopäätöksen tiedokseen jo istunnossa. (Laki lähestymiskiellosta, 2 luku 9 §; Helminen ym. 2012, 720–721; Pirkanmaan käräjäoikeus 2016.) Laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (616/2019) määrätään

tarkemmin, kuinka lähestymiskieltoasian tietoja tulee käsitellä poliisin rekistereissä (Laki lähestymiskiellosta, 4 luku 15 §).

Vuoden 2016 alusta alettiin myös lähestymiskieltoasiassa periä hakijalta tuomioistuinmaksu korvauksena asian käsittelystä ja suoritetuista toimenpiteistä tuomioistuimessa (Trejtnar 2016; Tuomioistuinlaki, 1 §). Jos maksun määräävä virkamies tai viranomais- nen katsoo, että maksun periminen olisi kohtuutonta, voi hän yksittäistapauksessa käyttää harkintaansa ja jättää maksun määräämättä (Tuomioistuinlaki, 7 §). Tuomiois- tuinmaksua ei myöskään koskaan peritä lähestymiskieltoasioissa, joissa lähestymis- kielto määrätään (Tuomioistuinlaki, 9 §). Tuomioistuinmaksu on tällä hetkellä lähes- tymiskieltoasiassa 260 euroa (Oikeusministeriön asetus tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkastamisesta, 1383/2018).

Lähestymiskieltoasian käsittelystä aiheutuneista kustannuksista vastaavat asianosaiset pääsääntöisesti itse. Painavien syiden vuoksi voi tuomioistuin kuitenkin määrätä vas- tapuolen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut korvattavaksi osittain tai kokonaan. Mah- dollinen korvausvelvollisuus koskee kuitenkin ainoastaan asian tuomioistuinkäsitte- lyssä syntyneitä kuluja. (Laki lähestymiskiellosta, 14 §; HE 41/1998, 25.) Painavia syitä korvausvelvollisuuden syntymiseen voivat olla esimerkiksi hakemuksen teko kiusantekomielessä tai kun lähestymiskieltoon vaadittu henkilö perusteetta pitkittää oikeudenkäyntiä aiheuttaen näin lisäkustannuksia kiellon hakijalle. Tällöin olisi koh- tuutonta, jos hakija joutuisi maksamaan kaikki oikeudenkäyntikulunsa itse. (Frände ym. 2017, 1423; Helminen ym. 2012, 721.)

Lähestymiskieltoasiaan on mahdollista saada myös oikeusapua. Avustajan määräyk- sen tarpeellisuutta harkittaessa voidaan pääperiaatteena pitää sitä, että jos hakija pys- tyy itse valvomaan omaa etuaan ja oikeutta asiassa, avustajaa ei määrätä. On kuitenkin tärkeää varmistua oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteen toteutumisesta. Avustaja määrätään yleensä silloin kun lähestymiskieltoasia on riitainen ja asian kä- sittely edellyttää todistelua. Oleellista on myös, että oikeusapulain mukaiset edellytyk- set täytyvät. Oikeusapuun kuuluu tarpeellinen neuvonta ja avustaminen oikeuden- käynnissä sekä päätöksen mukaisesti muut toimenpiteet, joita asian selvittäminen vaa- tii. (Oikeusapulaki 257/2002, 1 luku 4 §; 5 §; Oikeusavun sähköisen asioinnin ja asi- anhallintajärjestelmän kehittämistyöryhmä 2013, 21–23.)

Korkeimman oikeuden antamassa ratkaisussa (KKO 2009:8) ratkaistiin, oliko olemassa painavia syitä kieltopäätökseen muutosta hakeneen henkilön velvoittamisesta korvaamaan lähestymiskiellonhakijan oikeudenkäyntikulut ja korvaamaan valtiolle takaisin oikeusapulain mukainen avustajan palkkio ja kulukorvaus hovioikeudessa pyydetystä tuomiosta. Korkein oikeus yhtyi hovioikeuden ratkaisuun muutosta hakeneen henkilön velvoittamisesta korvaamaan lähestymiskiellon hakijan oikeudenkäyntikulut, sillä muutosta hakenut henkilö oli hävinnyt muutoksenhakunsa hovioikeudessa kokonaan. Korkein oikeus totesi myös perusteluissaan, että häirintä oli jatkunut lähestymiskielloista huolimatta. Koska tapauksessa oli olemassa painavia syitä, olisi oikeudenkäyntikulujen jääminen kiellon hakijan vastattavaksi ollut kohtuutonta.

Asianosainen voi myös lähestymiskielloasiasta valittaa hovioikeuteen ja korkeimpaan oikeuteen valitusluvan kautta (Frände 2017, 1422). Pääkäsittelyn päätteeksi asianosaisille, syyttäjää sekä asianosaista, jolla on avustaja lukuun ottamatta, annetaan kirjalliset muutoksenhakuohjeet. Jos vastaaja on poissa istunnosta, liitetään muutoksenhakuohjeet lähestymiskiellotuomion mukaan vastaajalle tiedoksi annettavaksi. Asianosainen voi ilmoittaa tyytymättömyyttä seitsemän päivän sisällä ratkaisun antamisesta, joko suullisesti heti istunnon jälkeen tai jälkikäteen kirjallisesti. Asianosaiselle toimitetaan hyväksytyn tyytymättömyydenilmoituksen jälkeen tuomion liitteenä valitusosoitus, jossa on tarkemmat ohjeet valituskirjelmän tekoon. Valituskirjelmä tulee toimittaa kärjäoikeuteen 30 päivän kuluessa ratkaisun antamisesta. Valittajan vastapuoli voi toimittaa kärjäoikeuteen osaltaan vastavalituksen kahden viikon kuluessa laskien valitusajan päättymispäivästä. Määräajan umpeuduttua kärjäoikeus toimittaa asian aineiston hovioikeuteen jatkokäsittelyä varten. (Oikeudenkäymiskaari, 25 luku 3 §–16 §.)

Korkeimman oikeuden jatkokäsittelylupaa koskevassa ratkaisussa (KKO 2019:50) palautettiin lähestymiskielloasia hovioikeuden ratkaistavaksi. Kyse oli tapauksesta, jossa hovioikeus oli hylännyt vastaajan jatkokäsittelyluvan. Kärjäoikeuden ratkaisussa lähestymiskiello oli määrätty, mutta ratkaisussa ei ollut mainittu mitään vastaajan esittämästä toissijaisesta vaatimuksesta koskien lasten valvottua tapaamisoikeutta.

Lähestymiskiellon rikkomista valvoo poliisi. Rikkominen on virallisen syytteen alainen rikos ja rangaistava teko, jonka tunnusmerkistönä on piittaamattomuus viranomaisen antamasta määräyksestä. (Virolainen & Pölönen 2003, 210; Kangas 2019, 291.) Rangaistuksena lähestymiskiellon tai väliaikaisen lähestymiskiellon rikkomisesta on sakkorangaistus tai enintään vuoden pituinen vankeusrangaistus. Kiellolla suojattavat henkilöt ovat pitäneet seuraamuksia liian lievinä ja lähestymiskiellon rikkominen onkin melko yleistä. Laki yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain (227/2015) 4 §: n nojalla voidaan lähestymiskiellon rikkomiseen rinnastaa myös lakia koskevaan asetukseen liittyvä suojelutoimenpide. (Rikoslaki 16 luku 9 a §; Jokela 2018, 976.)

Lähestymiskieltojen tehokkuus ja kiellon valvonta ovat herättäneet runsaasti keskustelua viime vuosina. Kielto ei luonnollisesti ole merkityksellinen, jos kieltoon määrätty ei noudata sitä. Tämän vuoksi laissa tarkoitettun lähestymiskiellon vaikuttavuuden varmistaminen edellyttää valvontaa. Vaikka lähestymiskiellon valvonta kuuluu poliisin vastuulle, on ilmeistä, että valvonta usein kuitenkin jää kiellolla suojattavan vastuulle ja näin jopa henkilön turvallisuus saattaa joutua uhatuksi. Poliisin on mahdollista käyttää valvonnassa ainoastaan sellaisia keinoja, joissa laki on antanut poliisille toimivaltaa. Toisekseen käräjäoikeuden ratkaisun epämääräisyys ja nopeasti muuttuvat käytännön tilanteet saattavat aiheuttaa poliisille haasteita valvoa kiellon noudattamista. Toisaalta poliisille on annettu mahdollisuus vakavissa tapauksissa turvautua myös pakkokeinojen käyttöön. Myös poliisilain (881/2013) mukainen televalvonnan käyttäminen on mahdollista valvottaessa lähestymiskiellon rikkomista. Oikeusministeriössä on tehty selvitys valvontakeinojen kehittämisestä vuonna 2019, mutta toistaiseksi käytännön toimiin ei olla ryhdytty. (Laurikkala 2019.)

Sähköisen valvonnan käyttöön ottaminen on ollut harkinnassa myös Suomessa. Tässä on seurattu muiden maiden esimerkkiä kuten Ruotsia, jossa sähköistä valvontaa on käytetty lähestymiskieltoasioissa jo vuodesta 2011. Uhrien kannalta kokemukset ovat olleet positiivisia ja uusi menetelmä mahdollistaa myös paremman teknisen todistusaineiston keräämisen. Uuden teknologian avulla valvontalaitteista on saatu entistä toimivampia. Haasteita on esiintynyt liittyen valvottaviin alueisiin ja niiden määrittelyyn,

sekä kustannuspuoleen, josta ei olla vielä tehty kunnan laskelmia. (Piispa & Hyppönen 2019, 20–21.)

4 TEHTY TUTKIMUS JA SAADUT TULOKSET

Laadullinen tutkimus on luonteeltaan tulkinnallista ja tutkijan henkilökohtaiset tulkin-
nat tutkittavasta ilmiöstä vaikuttavat siihen, minkälainen tutkimuksen lopullisesta ra-
portista muodostuu. Laadullisen tutkimuksen tuloksena ei siis yleensä nouse aineis-
tosta esiin mitään varsinaista tulosta tai yhtä totuutta, kuten ei tässäkään tutkimuksessa.
Raportissa esitellään kyselytutkimuksella asiantuntijoilta kerätyn aineiston pohjalta
saatuja kehitysehdotuksia ja analysoidaan ja tulkitaan niitä käräjäsihteerin työn kautta
syntyntä omaa käytännön kokemusta hyödyntäen. (Valli 2018a, 83.)

4.1 Kyselytutkimus ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Opinnäytetyön tutkimusmetodina on kyselytutkimus, joka toteutettiin anonyymina.
Anonyymiys tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että vastaukset ja niiden lähettäjät ovat
tutkijan omassa tiedossa, mutta nimiä ei julkaista opinnäytetyössä. Vastaukset on teks-
tissä myös muotoiltu niin, että vastaajaa ja vastausta ei pysty yhdistämään ja siitä päät-
telemään, kuka vastauksen on antanut. Anonyymiin aineiston keräämistapaan päädyt-
tiin sen vuoksi, että pääteltiin kyselyyn saatavan enemmän vastauksia. Henkilö saat-
taisi jättää vastaamatta kyselyyn kokonaan, jos asiat, joita hän haluaisi tuoda ilmi, oli-
sivat arkaluonteisia ja liittyisivät esimerkiksi suoraan johonkin tiettyyn henkilöön.
Tässä kyselyssä esiin tulleet asiat olivat kuitenkin hyvin yleisluonteisia ja liittyivät
tiukasti itse prosessiin.

Sähköpostikysely pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeäksi ja yksinkertaiseksi,
kuten työn liitteenä olevasta kyselylomakkeesta (Liite 1) voidaan havaita. Teksti mah-
tui yhdelle sivulle, sillä kyselyihin vastataan yleensä varmemmin, kun vastaaja näkee
heti viestin avattuaan, että kyselyyn vastaamiseen ei mene kauan aikaa. Koska kyse-
lyssä haluttiin nimenomaan selvittää, voisiko lähestymiskieltoprosessia Pirkanmaan
käräjäoikeudessa sujuvoittaa tai tehostaa jotenkin, oli kysymyksiä lomakkeessa vain
yksi. Vastaajalta kysyttiin, onko vastaaja havainnut mitään ongelmakohtia tai mitä ta-
hansa muita seikkoja lähestymiskieltoprosessissa, joita kehittämällä tai käytäntöjä
muuttamalla käsittely käräjäoikeudessa saataisiin sujuvammaksi tai tehokkaammaksi.
Vastausvaihtoehto 1 oli vastaajia varten, jotka eivät kokeneet, että prosessissa olisi

kehitettävää tai heillä ei ollut mielestään tarpeeksi kokemusta, jotta olisivat osanneet esittää kehitysehdotuksia. Vastaajaa pyydettiin kuitenkin palauttamaan kysely ja vastaamaan kohtaan “ei kehitystarpeita”, jotta vastaus saataisiin rekisteröityä palauteksi. Vastausvaihtoehto 2 oli vastaajia varten, joilla oli mielessään jotain kehittämiskohteita ja mahdollisesti myös ideoita, kuinka niitä voitaisiin kehittää. Vastaajaa pyydettiin kirjoittamaan kehitysideansa lyhyesti kohdan kaksi alle.

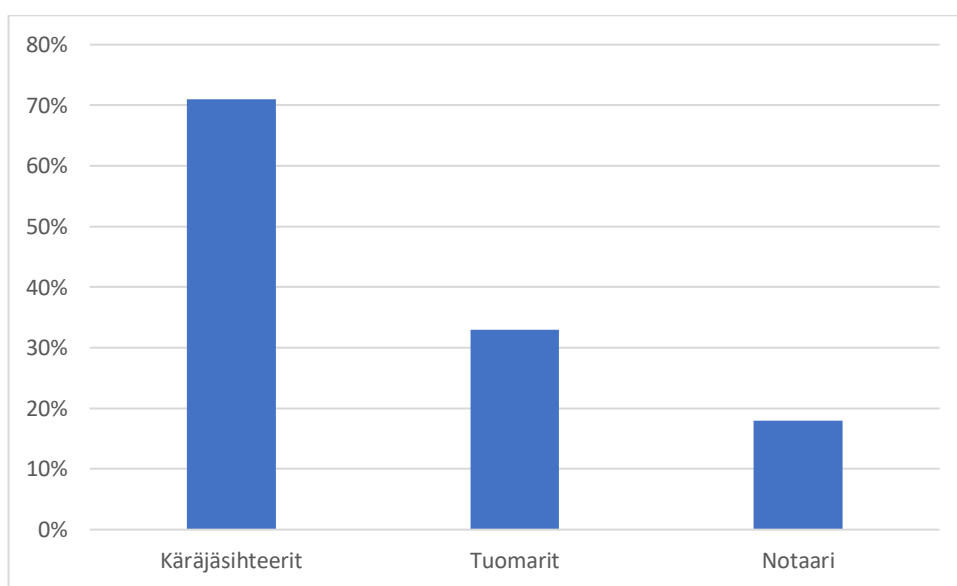
Lähestymiskieltoasiat käsitellään Pirkanmaan käräjäoikeudessa kahdella rikososastolla, jotka ovat osastot kolme ja neljä. Tutkimusaineiston keräämisen kohderyhmä muodostui käräjätuomareista, kärjäsihteereistä ja kärjänotaareista. Kyselyyn vastanneista sihteereistä ja tuomareista suurin osa on työskennellyt talossa useita vuosia. Laadullinen tutkimus pyrkii nimenomaan kuvaamaan tai selittämään tiettyä tapahtumaa tai asiaa. Näin ollen onkin tärkeää, että kohderyhmä, jolta tietoa kerätään, tietää mahdollisimman paljon kysyttävästä asiasta. Tutkimuksessa ei koettu tarpeelliseksi kerätä vastaajista mitään demografisia tietoja, esimerkiksi ikää tai sukupuolta. Näillä seikoilla ei olisi ollut mitään merkitystä tutkimuksen tulosten tulkitsemisen kannalta. Vastaajan ammatillinen asema tuli tutkijan tietoon, koska vastaajat palauttivat kyselyn suoraan tutkijan henkilökohtaiseen sähköpostiin.

(Tuomi & Sarajärvi 2017, 73.)

Pirkanmaan käräjäoikeudessa kokeneet sihteerit hoitavat asian valmistelun ja jälkityöt käräjäoikeudessa tuomarin työparina ja pitävät istunnossa pöytäkirjaa. Tuomari antaa asiassa ratkaisun. Notaarien tehtäviin kuuluu asiakaspalvelupisteessä ottaa vastaan lähestymiskieltohakemuksia, mutta he eivät juuri muuten ole tekemisissä lähestymiskieltoasioiden kanssa. Sähköinen tutkimuslomake (Liite 1) lähetettiin sähköpostilla 11 käräjätuomarille ja 18 kärjäsihteerille käräjäoikeuden neljännellä osastolla. Lisäksi kysely lähetettiin kolmannen osaston neljälle tuomarille ja kolmelle sihteerille, jotka työskentelevät pakkokeinoasioiden parissa. Kohderyhmä kolmannella osastolla päädyttiin rajaamaan suppeammaksi, sillä pakkokeinoasioiden käsittelijöillä on eniten kokemusta lähestymiskielloista kyseisellä osastolla. Kysely lähti myös 11 talossa työskentelevälle kärjänotaarille.

Vastauksia kyselyyn saapui yhteensä 24 kappaletta. Koska kysely lähetettiin yhteensä 47 henkilölle, oli koko kyselyn vastausprosentti 51 %. Kuvista 3 voidaan havaita, että

notaareista kyselyyn vastasi kaksi notaaria yhdestätoista, vastausprosentin ollessa 18 %. Viidestätoista tuomarista kyselyn palautti viisi tuomaria, eli 33 % tuomareista. Sihteerit vastasivat kyselyyn ylivoimaisesti parhaiten, sillä kyselyn palautti 15 sihteeriä, kun kysely oli lähetetty 21 sihteerille. Vastausprosentti oli näin 71 %. On kuitenkin huomattava, että edellä mainitut prosenttiluvut ovat kaikkien palautettujen vastausten yhteismäärä. Henkilöitä, joilla oli kehitysehdotuksia tai he olivat havainneet prosessissa ongelmia, oli huomattavasti vähemmän. Sihteerit hoitavat lähestymiskieltoprosessissa lähes kaiken käytännön työn ja selvittämisen, joten sihteerien aktiivisuus kyselyyn vastaamisessa ei sinänsä ollut yllätys.

Kuvio 3. Kyselyn vastausprosentti eri ryhmien välillä (%).

Kyselytutkimus toteutettiin toukokuun alussa 2020 ja aikaa kyselyyn vastaamiselle oli kahdeksan vuorokautta. Kyselyn lähettämisen ajankohtaa olisi pitänyt miettiä huolellisemmin etukäteen, sillä ajankohtaan osui paljon lomia. Myös vappupäivä katkaisi työviikon kesken, joten tällä saattoi olla osansa vähäiseen vastausmäärään. Erityisen vähän vastauksia palauttivat notaarit. Kyselyyn olisi saattanut vastata enemmän notaareita, jos kyselylomakkeeseen olisi täsmennetty, että kysely koski notaarien osalta nimenomaan hakemusten vastaanottoa asiakaspalvelupisteessä ja muuta kokemusta prosessista heillä ei juuri oletettu olevankaan. Toisaalta yleisesti melko huonoon vastausprosenttiin vaikutti varmasti myös yleinen kiireisyys kärjäoikeudessa. Kaikkein kiireisimpinä aikoina yhtään ylimääräistä aikaa ei ole. Positiiviselta kannalta katsoen

voitaisiin myös ajatella, että prosessissa ei ehkä ole kovin paljoa kehittämistarpeita ja ihmiset eivät sen vuoksi kokeneet tarpeelliseksi palauttaa kyselyä.

Tehty kysely analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysi on perusanalysointimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen tyypeissä. Alun perin hajanainen laadullinen aineisto pyritään järjestämään sisällönanalyysin avulla selkeään ja tiiviimpään muotoon niin, että aineiston informaatioarvo lisääntyy. Aineistolähtöisen analyysin lähtökohta on se, että kerätystä aineistosta valitaan ne asiat, jotka ovat tutkimuskysymysten mukaisesti oleellisia. Tarkoituksena on, että poimittavat asiat eivät ole etukäteen harkittuja, vaan nimenomaan vasta kerätyn aineiston pohjalta tutkija päättää, mitä esille tulleita asioita hän lähtee analysoimaan pidemmälle. Näistä asioista muodostuu tutkimuksen teoreettinen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 78–90.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan Milesin ja Hubermanin (1994) mukaan jakaa karkeasti kolmeen osioon. Näistä ensimmäinen on aineiston pelkistäminen, toinen aineiston ryhmittely ja kolmas teoreettisten käsitteiden luominen. Laadullisen aineiston prosessimaisen analyysin lopullisena tavoitteena onkin saada aikaiseksi selkeä ja sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysia käytettäessä tutkijan on kuitenkin muistettava vielä tehdä analyysin avulla saaduista tuloksista johtopäätökset. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 78–90.)

Aineiston analysoinnissa seurattiin alun perin tutkija Timo Laineen luomaa hyvin konkreettista kuvausta laadullisen aineiston analyysin etenemisestä:

1. ”Päätä mikä tässä aineistossa kiinnostaa ja tee VAHVA PÄÄTÖS!
2. Käy läpi aineisto, erota ja merkitse ne asiat, jotka sisältyvät kiinnostukseesi
3. Kaikki muu jää pois tästä tutkimuksesta!
4. Kerää merkityt asiat yhteen ja erilleen muusta aineistosta.
5. Luokittele, teemoita tai tyypittele aineisto.
6. Kirjoita yhteenveto ” (Tuomi & Sarajärvi 2017, 78).

Analyysin tekeminen aloitettiin tulostamalla kaikki saadut vastaukset tutkijan sähköpostista paperille, jossa niistä oli helpompi tutkia vierekkäin. Samankaltaisuudet

pystyttiin näin merkitsemään värikynällä. Koska vastauksia oli verrattain vähän ja kohderyhmänä oli tuttu joukko asiantuntijoita, olivat kaikki vastaukset laadukkaita ja niissä ei esitetty mitään epäolennaista. Koska kyselyn palauttaneista kahdeksalla henkilöllä oli kehitysehdotuksia, alettiin näitä kahdeksaa tutkimustehtävän kannalta tärkeää vastausta tarkastelemaan syvemmin. Aineiston läpikäymisen jälkeen vastaukset lajiteltiin teemoittain. Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysin lähtökohtana on muodostaa kerätystä aineistosta nousevia ydinteemoja, jotka ovat käsitteellisesti mielekkäitä. Teemoiksi aineiston lajittelussa muodostuivat lähestymiskieltoasian valmistelu, istuntokäsittely ja muu aineisto. Tutkijan on hyödyllistä pitää myös mielessä, että vaikka aineisto lajitellaankin systemaattisesti eri teemoihin, on lopullisessa raportoinnissa kuitenkin tärkeää, että eri teemoja tarkastellaan kokonaisvaltaisesti. (Valli 2018a, 82-83; Tuomi & Sarajärvi 2017, 78.)

4.2 Kyselytutkimuksen tulokset

Vastausten määrä kuhunkin esitettyyn ongelma-kohtaan on esitelty Kuviossa 4. Näin voidaan nähdä, mitkä ongelmakohdat ovat saaneet eniten mainintoja. Ongelmakohdat on esitelty järjestyksessä niiden esiintyvyyden määrän mukaan, eniten mainintoja saaneet ensimmäisenä. Analyysissä pyritään tuomaan tarkasti esille, mitä vastaajat ovat aiheesta sanoneet. Ensimmäiset vastaukset koskevat lähestymiskieltoasian valmisteluun liittyviä ongelma-kohtia ja kehitysehdotuksia. Valmisteluun liittyviä vastauksia on määrällisesti eniten. Tämän jälkeen käsitellään istuntokäsittelyyn liittyvät vastaukset. Viimeisenä ovat muut ongelmakohdat ja kehitysehdotukset, jotka ovat luonteeltaan yleisiä. Koska vastaajille esitetty kysymys oli avoin, oli vastauksiin kirjoitettu jonkun verran myös erilaisia muita huomioita ja kommentteja. Näistä kommentteista oleellisempia ja mielenkiintoisempia tuodaan esille aineiston esittelyn yhteydessä. Näissä huomioissa oli mainittu hyviä vinkkejä käsittelyyn liittyen. (Valli 2018a, 82–83; Tuomi & Sarajärvi 2017, 78.)

Kyselyyn vastanneista kuudella sihteerillä oli kehitysehdotuksia tai prosessissa huomattuja ongelma-kohtia ratkaisuehdotuksineen, jotka he halusivat tuoda ilmi kyselyn kautta. Esitetyt asiat liittyivät pääasiassa hakemusvaiheeseen. Vastanneista tuomareista kehitysehdotuksia oli kahdella. Nämä vastaukset olivat luonteeltaan yleisimpiä,

liittyen esimerkiksi sidosryhmien kouluttamiseen ja lainopillisen koulutuksen saaneen henkilön avun käyttämiseen hakemuksen täyttövaiheessa. Vastauksia ei olla tarkemmin eritelty vastaajien aseman perusteella, koska sen ei nähty tuottavan lisäarvoa tutkimukselle.

Loput henkilöt, jotka olivat palauttaneet kyselyn, joko sanoivat että ongelmakohtia tai kehityskohteita ei ole tai että heillä ei mielestään ole tarpeeksi kokemusta prosessista antaakseen niitä. Henkilöt, joilla kehitysehdotuksia oli, olivat kaikki laittaneet vastaukseensa useamman kehitysehdotuksen. Huomionarvoista oli juuri se, että lähes kaikkiin esitettyihin epäkohtiin oli vastaajalla jo ratkaisuehdotus valmiina, vaikka kyselyssä olisi voinut tulla esiin myös pelkän prosessissa ongelmalliseksi kokemansa asian ilman ratkaisuehdotusta. Paremmalla kysymyksen asettelulla olisi ehkä voitu tehdä paremmin selväksi, että kyselyyn olisi voinut vastata myös, jos vastaajalla oli mielessä jokin ongelma, johon hänellä ei kuitenkaan ollut ratkaisua valmiina. Toisaalta nimenomaan suuri kehitysideoiden määrä osoitti sen, kuinka kokenutta lähestymiskieltoasioiden kanssa työskentelevä henkilökunta on ja kuinka hyvin he lähestymiskieltoprosessin tuntevat.

Vastausten perusteella tehdyssä graafissa (Kuvio 4) on verrattu yksittäisen ongelman esiintuoneiden henkilöiden määrää kehitysehdotuksen jättäneiden henkilöiden määrään. Tämä on tarpeellista, jotta kuviosta voidaan nähdä helposti, kuinka moni vastauksen jättänyt pitää kyseistä asiaa ongelmallisena. Jos esitettyjen ongelmien määrää olisi verrattu kaikkien kyselyn palauttaneiden määrään, ei graafista olisi saatu niin tarkkaa kuvaa siitä, mitä ongelmakohtia tuotiin esiin aktiivisimmin.

Alla olevasta graafista (Kuvio 4) voidaan havaita, että kuusi vastaajaa ilmoitti ongelmalliseksi sen, että hakemuksesta puuttuvat vastaajan tai hakijan yhteystiedot, tai osa niistä. Vastauksissa neljässä mainittiin erikseen erillisen hakemuksen liitteenä olevan yhteystietolomakkeen puuttuminen. Vastauksissa tuli esiin se, että jos hakemusta pitää muilta osin täydentää, hakemuksesta puuttuva puhelinnumero saattaa estää hakemuksen täydentämisen puhelimitse. Tällöin täydennyspyyntö pitää lähettää postitse, jolloin tiedoksi antaminen viivästyy huomattavasti. Huomiona esitettiin, että ylipäänsä kaikki täydennyspyynnöt kannattaisi hoitaa puhelimitse ja tehdä täydennyksestä merkintä hakemukseen. Näin säästettäisiin paljon aikaa. Yhdessä vastauksessa tuotiin myös esille

se, että joskus hakemuksella saattaa olla turvakiellolla suojattuja yhteystietoja, jotka eivät saa mennä vastaajan tietoon.

Ratkaisuna yhteystieto-ongelmaan usea vastaaja ehdotti, että kirjaamon, notaarin ja alakerran infopisteen henkilökunnan tulisi jo hakemusta vastaanottaessaan tarkastaa, onko hakemuksessa kaikki tarvittavat yhteystiedot. Tarvittaessa hakijaa tulisi pyytää täydentämään hakemusta puuttuvilta osin. Hakemusta ei tulisi edes ottaa vastaan epätäydellisenä. Useassa vastauksessa korostettiin myös erityisesti valmiissa hakemuspohjassa olevan erillisen yhteystietolomakkeen täyttämisen tärkeyttä. Yhteystietolomaketta ei anneta tiedoksi vastaajalle muun hakemuksen ja liitteiden mukana, joten vastaajien mielestä se on paras keino ilmoittaa yhteystiedot. Kahdessa vastauksessa ehdotettiin selkeiden ohjeiden tekemistä hakemuksia vastaan ottavalle henkilökunnalle, jotta he ymmärtäisivät tarkastaa hakemuksesta oikeat asiat. Kolmessa vastauksessa ehdotettiin valmiin hakemuspohjan kehittämistä.

Viisi vastaajaa ilmoitti hakijan allekirjoituksen puuttumisen hakemuksesta olevan ongelma. Vastauksissa tuotiin esiin, että tämä on erityisen ongelmallista siksi, hakemuksen käsittelyn aloittaminen viivästyy, jos allekirjoitus puuttuu. Esimerkiksi tapauksissa, joissa hakijana on enemmän kuin yksi täysi-ikäinen hakija, hakemuksesta puuttuvat usein muiden kuin hakemuksen tekijän allekirjoitukset. Tällöin hakemusta joudutaan täydentämään muiden hakijoiden allekirjoitusten osalta. Myös tapauksissa, joissa huoltajat hakevat yhdessä lähestymiskieltoa lapsen suojaksi, on hakemuksessa oltava molempien huoltajien allekirjoitukset. Ratkaisuna allekirjoitusten puuttumiseen ehdotettiin edellisen ongelmakohdan tavoin sitä, että hakemukset vastaanottava henkilökunta tarkastaa hakemuksen välittömästi sen vastaanottaessaan. Tällöin täydennykset on mahdollista saada heti tai ainakin asia etenee nopeammin.

Kolmessa vastauksessa mainittiin valtakirjan puuttuminen lapsen toiselta huoltajalta, jos vain toinen huoltaja on täyttänyt hakemuksen alaikäisen suojaksi. Huomiona esitettiin, että tässä ei tarkoiteta tapauksia, joissa lähestymiskieltoa haetaan lapsen toista huoltajaa vastaan, sillä silloin valtakirjaa ei välttämättä tarvita. Toinen huomio koski sitä, että sihteerin kannattaa muistaa ennen täydennyspyynnön tekemistä tarkastaa VTJ-järjestelmästä, onko allekirjoittanut mahdollisesti yksinhuoltaja.

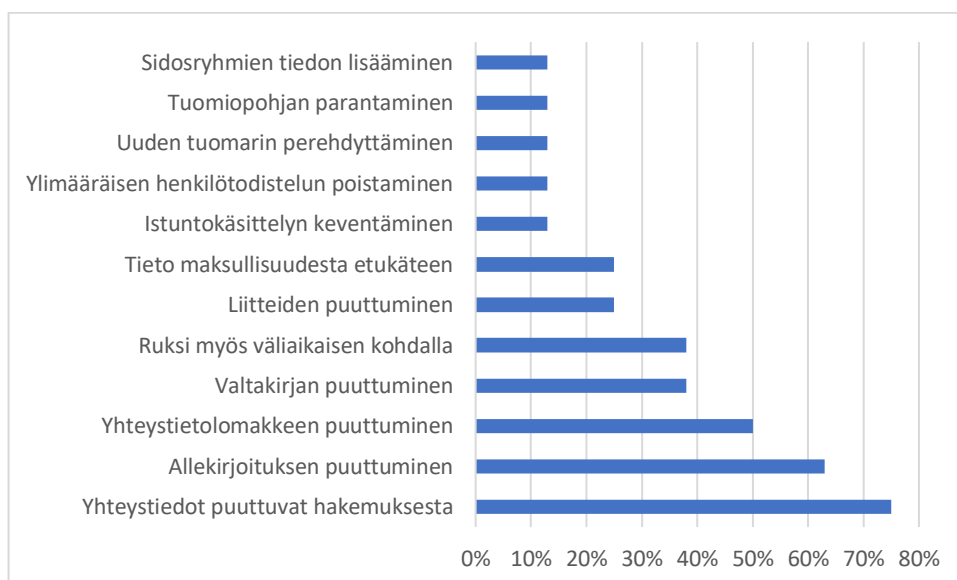
Kolmessa vastauksessa koettiin ongelmallisena se, kun hakija usein laittaa raksin hakemukseen hakemansa lähestymiskiellon lisäksi myös väliaikaisen lähestymiskiellon hakemista koskevaan kohtaan. Koska poliisi määrää väliaikaiset lähestymiskiellot käytännössä kokonaan, menee sihteerin aikaa turhaan siihen, kun hän joutuu selittämään käytäntöä asiakkaalle. Tietoa siitä, että poliisi määrää väliaikaiset lähestymiskiellot, toivottiin jo valmiiseen hakemus pohjaan. Esitettiin myös idea yksinkertaisen perusohjeen tekemisestä asiakkaalle hakemuksen täyttämistä varten.

Kaksi vastaajaa esitti, että hakijan olisi hyvä saada etukäteen tieto siitä, että jos hakemus ei menesty, tulee hakijan maksaa tuomioistuinmaksu. Ehdotettiin, että tieto maksullisuudesta voisi olla jo valmiissa hakemus pohjassa. Toinen vastaaja ehdotti, että hakemuksia vastaanottavat henkilöt voitaisiin ohjeistaa ohjaamaan hakija keskustelemaan jo hakemuksen täyttövaiheessa lainoppineen avustajan kanssa, jos lähestymiskielloasiat eivät ole tuttuja entuudestaan. Näin voitaisiin toimia tapauksissa, jotka eivät ole kiireellisiä. Edelleen kahdessa vastauksessa todettiin, että hakemuksessa ilmoitetut liitteet puuttuvat usein. Jos liitteet ovat ilmoitettu kirjalliseksi todisteeksi, tulee hakijaa pyytää toimittamaan liitteet käräjäoikeuteen, jotta ne voidaan antaa tiedoksi vastaajalle ennen istuntoa. Tämä voi myöskin viivästyttää käsittelyä.

Istuntokäsittelyyn liittyen vastauksia tuli huomattavasti vähemmän. Istuntokäsittelyä ehdotettiin kevennettävän niin, että tuomari voisi olla salissa yksin ilman sihteerää. Tällöin voitaisiin tarvittavat jälkitoimet tehdä heti istunnon jälkeen kansliassa ja tarvittaessa päätös lähetetään hakijalle postitse. Tuomarin työskentelyyn liittyen ehdotettiin myös, että jos asiassa on nimetty usea henkilötodistaja samalla todistustelemalla, tulisi tuomarin ymmärtää puuttua asiaan. Yhden todistajan per teema tulisi riittää. Ehdotettiin myös uuden tuomarin parempaa perehdyttämistä lähestymiskielloasioihin varsinkin kokeneempien tuomareiden istuntoja seuraamalla. Tällä voitaisiin ehkä välttää se, että istunnot venyvät kohtuuttoman pitkiksi.

Istuntokäsittelyyn liittyen myös valmiiseen tuomiopohjaan toivottiin muutosta. Tällä hetkellä valmis tuomiopohja on vastaajan mukaan hyvin jäykkä. Esimerkiksi tapauksissa, joissa pitäisi yhdistää kaksi diaaria, tai jutussa on kaksi vastaajaa ja vain toisen hakemus menestyy, pohja on joustamaton. Joskus tällaisissa tapauksissa on jouduttu tekemään kaksi erillistä ratkaisua, koska pohja ei taivu tällaisiin erikoistilanteisiin.

Kaksi vastaajaa koki, että lähestymiskieltoasioiden käsittely on Pirkanmaan käräjäoikeudessa jo valmiiksi sujuvaa ja saapuneet asiat saadaan käsiteltäväksi istuntoon nopeasti. Yhden vastaajan mielestä etenkin talon ulkopuolisilla tahoilla on kehitettävää lähestymiskieltoasioiden suhteen, erityisesti kun ohjataan lähestymiskiellon hakijaa. Vastauksessa mainitaan, että poliisit osaavat jo ammattinsa ja koulutuksensa perusteella ohjeistaa hakijaa oikein. Ongelmia osaamisessa on kuitenkin muilla tahoilla, kuten sosiaalityöntekijöillä, rikosuhripäivystyksen työntekijöillä sekä turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien kanssa työskentelevillä. Vastauksessa ehdotettiin enemmän koulutusta sidosryhmille lähestymiskieltoasioihin liittyen sekä yhteistyöpalaveria ja sidosryhmätapaamisia.

Kuvio 4. Ongelmat ja niiden esittäjien määrä kehitysehdotuksen jättäneistä (%)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA OMA POHDINTA

Toteuttamani kyselytutkimuksen avulla saamani tulokset olivat mielestäni ajatuksia herättäviä. Kahdessa vastauksessa todettiin positiivisesti, että talon sisällä mitään kehittämistarpeita liittyen lähestymiskieltoprosessiin ei ole ja asiat etenevät käräjäoikeudessa jo valmiiksi sujuvasti. Ongelmakohtia ja kehitysehdotuksia kuitenkin esitettiin useampi. Huomionarvoista oli erityisesti se, että ylivoimaisesti suurin osa vastaajien esittämistä ongelmakohdista tai kehitysehdotuksista liittyi lähestymiskieltoprosessin ensimmäiseen vaiheeseen, eli kiellon hakemiseen ja valmisteluun.

Yhteystietojen puuttuminen hakemuksesta kokonaan tai niiden vajavaisuus oli ongelmallista peräti 75 % kyselyn palauttaneen ja kehitysehdotuksen antaneen henkilön mukaan. Vastauksissa mainittiin, että yhteystietojen puuttuminen saattaa hidastaa käsittelyä huomattavasti. Voidaan siis päätellä, että yhteystietojen puuttuminen on kohtalaisen suuri ongelma prosessin sujuvan kulun kannalta, ainakin verrattuna prosessin muihin vaiheisiin. Valmiin lähestymiskieltopohjan yhteydessä olevan erillisen yhteystietolomakkeen puuttumisesta huomautti vielä erikseen puolet vastaajista. Muita hakemusvaiheeseen liittyviä ongelma-kohtia olivat allekirjoituksen, toisen huoltajan valtakirjan ja liitteiden puuttuminen hakemuksesta. Tässä kohtaa on huomautettava, että kaikki yllä olevat ongelmakohdat näkyivät sihteerien vastauksissa. Tämä on ymmärrettävää, sillä sihteerit hoitavat asian valmisteluun liittyvät asiat ja hakemuksiin liittyvät ongelmakohdat ovat näin heille näkyvämpiä.

Saadut kehitysehdotukset olivat mielestäni hyvin mietittyjä ja varmasti auttaisivat kehittämään prosessia edellyttäen, että ehdotukset otettaisiin käyttöön. Usea vastaaja ehdotti, että asiakaspalvelupisteessä tai kirjaamossa hakemuksen vastaanottavan henkilön tulisi välittömästi tarkastaa henkilön vielä läsnä ollessa, onko hakemuksessa puutteita. Täydennykset tulisi pyytää hakijalta heti ja vajavaista hakemusta ei saisi vastaanottaa ollenkaan. Hakemusten täydennyttämistä asiakkaalta välittömästi suositellaan myös oikeuskirjallisuudessa ja käräjäoikeuden ohjeistuksessa, joten ehkä uusi henkilökunta tarvitsee lisää opastusta hakemusten vastaanottamisessa. Kuten vastaajien kehitysehdotuksissakin sanottiin, etenkin yksinkertainen kirjallinen ohjeistus asiakaspalvelussa hakemuksia vastaanottaville henkilöille voisi olla paikallaan.

Kyselytutkimuksen vastauksia analysoidessani havaitsin myös mielenkiintoisen asian. Vaikka yksikään hakemuksia vastaanottava notaari ei antanut tutkimukseen kehitysehdotuksia, koski kuitenkin suurin osa saamistani vastauksista juuri hakemusten epätäydellisyyttä. Jälkikäteen ajateltuna olisi kysely pitänyt lähettää myös hakemuksia vastaanottavalle kirjaamon henkilökunnalle, joka on hakemusten vastaanottamisessa kokeneempaa kuin notaarit.

Vastauksissa esiin tullut asia väliaikaisen lähestymiskiellon ”ruksittamisesta turhaan” hakemukseen liittyy myös asiakkaalle annettavaan ohjeistukseen tai sen puuttumiseen. Lain mukaan väliaikaisen lähestymiskiellon voi määrätä sekä poliisi että käräjäoikeus. Mielestäni asiakkaan ei voida olettaa tietävän, että väliaikaisia lähestymiskieltoja ei kuitenkaan käytännössä määrätä käräjäoikeudessa. Tämän vuoksi ohjeistus asiakkaalle olisi paikallaan. Muutamassa vastauksessa ehdotettiin, että tieto siitä, että poliisi määrää väliaikaisen lähestymiskiellon tai hylätty hakemus on maksullinen, lisättäisiin suoraan Oikeusministeriön valmiiseen hakemus pohjaan. Ylipäänsä minkä tahansa tiedon lisääminen suoraan hakemus pohjaan olisi mielestäni toteuttamisen kannalta haastava tai ainakin hyvin aikaa vievä prosessi. Tämä johtuu siitä, että muutoksia valmiisiin pohjiin ei tehdä käräjäoikeuksissa. Luonnollisesti palautetta kannattaa kuitenkin aina antaa. Kehitysehdotuksissa myös mainittu lyhyen kirjallisen ohjeistuksen tekeminen asiakkaille hakemusten täyttämistä varten olisi helpommin toteutettavissa. Yksinkertaisessa ohjeessa voisi olla selvitetty lyhyesti hakemuksen pääkohdat ja lopuksi tarkastuslista, mistä voi tarkistaa ovatko kaikki tiedot varmasti kirjattuna ja liitteet mukana. Ohjeen tulisi olla saatavilla myös Pirkanmaan käräjäoikeuden internetsivuilla kotona hakemuksen tekeviä varten. Hakemuksen menestyminen saattaa riippua siitä, kuinka täydellisesti se on tehty. Näin ollen myös perusteelliseen ohjeistuksen antamiseen niin asiakkaalle kuin henkilökunnalle tulisi kiinnittää tarpeeksi huomiota.

Istuntokäsittelyyn liittyviä ongelmakohtia ja kehitysehdotuksia tuli muutamia, mutta selvä paino vastauksissa oli kuitenkin hakemuksiin liittyvissä asioissa. Istuntokäsittelyä ehdotettiin kevennettäväksi niin, että tuomari voisi olla salissa yksin ja sihteeri tekisi tarvittavat käytännön toimet vasta istunnon jälkeen kansliassa. Etenkin paljon todistelua sisältävissä jutuissa tämä voisi olla kokeilemisen arvoista. Vastauksissa tuotiin esille myös, että tuomarin pitäisi sallia vain yhden henkilötodistajan kuuleminen yhdessä todistusteemassa. Tästä asiasta mainitaan myös oikeuskirjallisuudessa, joten

ehkä seikka liittyy myös kyselyssä ilmi tulleeseen asiaan uusien tuomarien paremmasta perehdyttämisestä lähestymiskieltoasioihin. Vastauksessa ehdotettiin, että uusi tuomari seuraisi oppimismielessä kokeneempien kollegojen istuntoja ennen omaa istuntoaan. Todistajien määrän pitäminen kompaktina liittyy siihen, että lähestymiskieltoasia olisi tarkoitus saada käsiteltyä istunnossa suhteellisen nopeasti.

Viimeiset kaksi kehitysehdotusta liittyvät viraston ulkopuolisiin toimijoihin ja käytännön muutosten tekeminen voisi olla hitaampaa, mutta ei mahdotonta. Palautetta toimimattomista pohjista tulisi antaa suoraan niitä valmistelevalle taholle. Valmis lähestymiskieltoasiopohja nähtiin jäykkänä taipumaan erilaisiin erikoistilanteisiin. Tähän toivottiin muutosta. Toisena asiana oli huomattu, että tuomioistuimen ulkopuolisilla toimijoilla saattoi olla osin puutteelliset tiedot lähestymiskieltoasioista. Vastauksessa pohdittiin, että poliisit hallitsevat lähestymiskieltoasiat jo virkansa puolesta hyvin, mutta esimerkiksi hakijoita neuvoville sosiaalityöntekijöille, rikosuhripäivystyksen työntekijöille ja maahanmuuttajien kanssa työskenteleville lähestymiskieltoasiat eivät välttämättä olleet täysin selviä. Vastauksessa ehdotettiin koulutuksen lisäämistä lähestymiskieltoasioista ja esimerkiksi sidosryhmätapaamisia ja palavereita. Mielestäni näitä ehdotuksia kannattaisi hyödyntää tulevaisuudessa, jotta lähestymiskieltoasioiden käsittely myös kokonaisuutena kaikkien asiaan liittyvien kanssa saataisiin toimimaan saumattomasti.

Yhteenvetona voisi sanoa, että vaikka vastaajilla oli esittää ongelmakohtia ja kehitystarpeita, ne olivat kuitenkin melko pienimuotoisia ja mitään suurempia kehitystarpeita ei tullut ilmi. Mietin myös, että jos prosessissa todella olisi jotain merkittäviä epäkohtia, luulen että olisin saanut vastauksia kyselyyni huomattavasti enemmän. Nyt noin puolet kyselyn saaneista ei palauttanut kyselyä lainkaan ja ainoastaan kahdeksalla henkilöllä 24 kyselyn palauttaneesta oli jotain kehitysehdotuksia. Lähtökohtaisesti voidaan siis päätellä lähestymiskieltoprosessin Pirkanmaan käräjäoikeudessa olevan sujuvasti ja tehokkaasti toteutettu. Tietenkin nämä tutkimuksessa ilmi tulleet pienet epäkohdat korjaamalla prosessista olisi mahdollisuus saada jopa vieläkin parempi.

6 LOPPUSANAT

Aloittaessani opinnäytetyöni suunnittelemista vuosi sitten, en olisi uskonut, kuinka paljon työtä koko prosessin loppuun vieminen loppujen lopuksi vaati perhe-elämän ja muiden velvollisuuksien painaessa päälle. Työn määrään vaikutti suuresti tosin se, että ennakkotietoni aiheesta olivat hyvin vähäiset. Jouduinkin ennen työn aloittamista alusta asti selvittämään ensin perustiedot lähestymiskieltojen käsittelystä, jotta sain tehtyä järkevän tutkimussuunnitelman. Epäselvää oli alkuun jopa, minkälaisesta kirjallisuudesta lähestymiskieltoasioita kannatti alkaa etsimään ja aikaa kului välillä epäolennaisiinkin asioihin ennen kokonaisuuden hahmottumista. Syksyn etenemisen myötä aloin kuitenkin hahmottamaan aihepiiriä ja oppimaan nopeasti lisää aiheesta. Mielenkiinnon säilyttämistä edesauttoi myös lähestymiskieltoistunnoissa sihteerinä toimiminen, jolloin näin käytännössä kuinka asian käsittely käräjäoikeudessa etenee.

Aihevalintani oli näin jälkikäteen katsoen mielestäni erittäin onnistunut. Saavutin oman henkilökohtaisen tavoitteeni kehittyä työn tekemisen mukana ammatillisesti ja saavutin laajan tietämyksen lähestymiskieltoasioista. Koska myös käräjäsihteerin työkokemukseni on vuoden aikana karttunut, aion kuitenkin seuraavassa opinnäytetyössä valita jonkin kapeamman ja yksityiskohtaisemman aiheen, johon pääsen pureutumaan syvemmälle. Erityisen hyödyllistä opinnäyteprosessissa oli myös se, että rikos- ja prosessioikeuden kirjoja läpi kahlatessani, tuli sivussa luettua myös paljon muuta mielenkiintoista asiaa työhöni liittyen. Mielestäni saavutin myös tavoitteeni luoda käytännönläheinen tietopaketti kaikille lähestymiskieltoasioista kiinnostuneille ja työn teoriaosaan olenkin erityisen tyytyväinen. Seuraavaa kertaa ajatellen opin tämän opinnäytetyön tekemisestä kuitenkin sen, että jos työn haluaa saada nopeasti valmiiksi, on keskityttävä vain olennaiseen. Työni tuskin tulee tuottamaan suurta lisäinformaatiota lähestymiskieltoasioita käsitteleville tuomareille, mutta toivon, että siitä olisi apua etenkin uusille sihtereille ja notaareille, niin kuin alkuperäinen tarkoitus olikin. Työn tutkimusosaa voidaan toki hyödyntää lähestymiskieltoasioiden käsittelyn kehittämisessä käräjäoikeudessa, jos tarvetta siihen nähdään.

Lähestymiskieltoasiat ovat ajankohtainen ja mielenkiintoinen aihe. Mielenkiinnolla odotan myös, minkälaisia tuloksia johdannossa mainittu hallituksen perustama

lähestymiskieltoyöryhmä saa aikaan ja tuleeeko lähestymiskielto lakiin paljon uudistuksia. Tässä olisi myös mielenkiintoinen tutkimusaihe tulevaisuudessa. Lähestymiskiellon sähköisen valvonnan mahdollisuudet ja vaikuttavuus sekä lähestymiskiellon rikkominen ovat myös aiheita, jotka voisivat kiinnostaa itseäni jatkotutkimusaiheina. Ehkä joku muu tutkija innostuu kirjoittamaan lähestymiskieltoasioista vielä erillisen kirjankin. Kokonaisuutena voin sanoa tämän opinnäytetyön tekemisen olleen itselleni hyvin antoisa ja hyödyllinen projekti. Haluan myös kiittää kaikkia asianosaisia, jotka mahdollistivat työni valmistumisen.

LÄHTEET

Asetus kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta ja sen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta 4.10.1986/68.

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW). 18.12.1979. Viitattu 29.3.2020. <https://www.un.org/women-watch/daw/cedaw/text/econvention.htm>

Esitutkintalaki 22.7.2011/805 muutoksineen.

Frände, D., Helenius, D., Hietanen-Kunwald, P., Hupli, T., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S., Virolainen, J. & Vuorenperä, M. 2017. Prosessioikeus. 5., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Haapakangas, K. 7.12.2017. Lähestymiskieltojen määrä on laskussa. Viitattu 16.5.2020. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2017/lahestymiskieltojen-maara-on-laskussa/>

HE 30/1998. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

HE 41/1998. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lähestymiskiellosta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 144/2003. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lähestymiskiellosta annetun lain muuttamiseksi ja laiksi rikoslain 21 luvun 17 §:n kumoamisesta.

HE 262/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eurooppalaisesta suojelumääräyksestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta sekä yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta samoin kuin eräksi niihin liittyviksi laeiksi.

Helminen, K., Kuusimäki, M. & Rantaeskola, S. 2012. Poliisilaki. Helsinki: Talentum.

Helminen, K., Fredman, M., Kanerva, J., Tolvanen, M. & Viitanen, M. 2014. Esitutkinta ja pakkokeinot. 5., uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Innanen, T. Oikeusministeriö. 10.6.2015. Eurooppalainen suojelumääräys ja yksityisoikeudenalan suojelutoimenpiteet.

Jokela, A. 2018. 5., uudistettu painos. Rikosprosessioikeus. Helsinki: Alma Talent.

Kalucza v. Hungary. no. 57693/10. 24.7.2012. Viitattu 24.5.2020. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-110452%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-110452%22]})

Kangas, U. 2019. 2., uudistettu painos. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Helsinki: Alma Talent.

Keinänen, A. & Väättänen, U. 2016. Empiirinen oikeustutkimus - mitä ja milloin? Teoksessa Miettinen, T. (toim) Oikeustieteellinen opinnäyte - artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edilex 2015:7. 3.3.2015. Edita Publishing Oy. Viitattu 24.11.2019. <https://www-edilex-fi.lillukka.samk.fi/artikkelit/14917.pdf>

KKO 2007:71.

KKO 2009:8.

KKO 2014:68.

KKO 2019:50.

Koskinen, M. 2008. Lakikirja 2009- Yksityis-rikos- ja prosessioikeus. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Laki eurooppalaisesta suojelumääräyksestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta 20.3.2015/226 muutoksineen.

Laki hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa 30.4.1986/307 muutoksineen.

Laki lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361 muutoksineen.

Laki lähestymiskiellosta 4.12.1998/898 muutoksineen.

Laki lähestymiskiellosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta 22.7.2011/892.

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 30.3.2007/370 muutoksineen.

Laki yksityisoikeuden alalla määrättyjen suojelutoimenpiteiden vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta 20.3.2015/227 muutoksineen.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621 muutoksineen.

Laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista 21.8.2009/661 muutoksineen.

Laurikkala, J. 14.6.2019. Poliisin suorittamasta lähestymiskiellon valvonnasta ja siihen liittyvistä ongelmista. Edilex 2019/22. Viitattu 2.4.2020. www.edilex.fi/artikkelit/19866

LaVM 11/1998 vp — HE 41/1998 vp. Lakivaliokunnan mietintö 11/1998 vp.

LaVM 2/2004 vp — HE 144/2003 vp. Lakivaliokunnan mietintö 2/2004 vp.

LaVM 22/2014 vp– HE 262/2014 vp. Lakivaliokunnan mietintö 22/2014 vp.

Linna, T. 2009. Hakemuslainkäyttö. Helsinki: Talentum.

Mikkola, T. 2017. Yhteisomistus. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 26.3.2020. [https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/CAXBBXAUFGI#/historiaan:https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/etusivu\(23\)Uusimmat/haku:\(e4\)hestymiskielto/kohta:YHTEISOMISTUS\(\(20\)/piste:b0](https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/CAXBBXAUFGI#/historiaan:https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/etusivu(23)Uusimmat/haku:(e4)hestymiskielto/kohta:YHTEISOMISTUS((20)/piste:b0)

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:16. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 28.11.2019. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160401/16_2017_Istanbulin%20sopimuksen%20tps%202018-21_suomi.pdf

Niemi-Kiesiläinen, J. 2004. Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. Helsinki: WSOY.

Nollalinjan puhelumäärä kasvoi selvästi. 27.3.2020. Haaste 1-2/2020. Viitattu 16.5.2020. <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste1-22020/nollalinjan-puhelumaarakasvoiselvasti.html>

OA 26.2.2003. 1749/4/00. Eduskunnan oikeusasiamiehen toimintakertomus.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4 muutoksineen.

Oikeusapulaki 5.4.2002/257 muutoksineen.

Oikeusavun sähköisen asioinnin ja asianhallintajärjestelmän kehittämistyöryhmä. 4.2.2013. Oikeusavun käsikirja 2013. Oikeusavun sähköisen asioinnin ja asianhallintajärjestelmän kehittämistyöryhmän suositukset. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö. 4.3.2020. Lähestymiskiellon tehostamista arvioidaan työryhmässä. Viitattu 4.5.2020. https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/lahestymiskiellon-tehostamista-arvioidaan-tyoryhmassa

Oikeusministeriön asetus tuomioistuinmaksulain 2 §: ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta 1383/2018 muutoksineen.

Pellonpää, M., Gullans, M., Pölönen, P. & Tapanila, A. 2018. Euroopan ihmisoikeussopimus. 6., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Piispa, M. & Hyppönen, L. 2019. Arviomuistio lähestymiskiellon valvonnan tehostamiseksi. Oikeusministeriön julkaisuja. 2019:4. Viitattu 20.5.2020. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161465/OMSO_2019_04_Arviomuistio_lahestymiskiellon_valvonnan_tehostamiseksi.pdf

Pirkanmaan käräjäoikeus. 2016. Lähestymiskielto-opas.

Pirkanmaan käräjäoikeus. 2015-2020. Lähestymiskiellot 2015-2020.

Pirkanmaan käräjäoikeus 27.3.2020. KO R 20/1936.

Pirkanmaan käräjäoikeus 28.4.2020. KO R 20/2465.

Pirkanmaan käräjäoikeuden www-sivut. 2020. Viitattu 19.5.2020.
<https://oikeus.fi/karajaoikeudet/pirkanmaankarajaoikeus/fi/index.html>

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus 24.4.2020. KO R 20/338.

Poliisilaki 22.7.2011/872 muutoksineen.

Pölönen, P. & Tapanila, A. 2015. Todistelu oikeudenkäynnissä. Helsinki: Tietosanoma.

Rantaeskola, S. 2019. Rikos ja rikosprosessi. Tyrvää -Vammala -Sastamala: Warelia.

Rantala, K., Smolej, M., Leppälä, J. & Jokinen, A. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 2008. Kaltevilla pinnalla- Perheen sisäisen lähestymiskiellon arviointitutkimus. Viitattu 15.5.2020. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/152440>

Rikoslaki 19.12.1889/39 muutoksineen.

Ropponen, M. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti. Stakes. 1999. Lähestymiskielto-opas. Helsinki: Erikoispaino Oy.

Rovaniemen hovioikeus 10.9.1999. HO R 99/146.

Rovaniemen hovioikeus 13.12.2006. HO R 06/1098.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 muutoksineen.

Tapanila, A. 2009. Oikeudenkäynnin julkisuus riita- ja rikosasioissa. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Tilastokeskus. 28.2.2019. Suoritettujen pakkokeinojen määrä edellisvuoden tasolla. Viitattu 20.5.2020. http://www.stat.fi/til/rpk/2018/14/rpk_2018_14_2019-02-28_tie_001_fi.html

Tilastokeskus. 28.2.2020. Suoritettujen pakkokeinojen määrä edellisvuoden tasolla. Viitattu 15.5.2020. http://tilastokeskus.fi/til/rpk/2019/14/rpk_2019_14_2020-02-28_tie_001_fi.html

Trejtner, E. RIKU-lehti. 1/2016. Lähestymiskielto-oikeudenkäynnin maksut-juristi vastaa. Viitattu 26.4.2020. <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-1-2016/lahestymiskielto-oikeudenkaynnin-maksut-juristi-vastaa/>

Tuomioistuinmaksulaki 11.12.2015/1455 muutoksineen.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. Viitattu 13.5.2020. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118>

Turun hovioikeus 19.9.2006. HO R 06/968.

Turun hovioikeus 16.4.2020. HO R 19/1360.

Valli, R. (toim.) 2018b. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1- Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5., uudistettu painos. Keuruu: PS-Kustannus.

Valli, R. (toim.) 2018a. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2- Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5., uudistettu painos. Keuruu: PS-kustannus.

Virolainen, J. & Pölönen, P. 2003. Rikosprosessioikeus : 1, Rikosprosessin perusteet. Helsinki: WSOYpro cop. Viitattu 13.3.2020. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/JABBJXCTCF#/kohta:vii/piste:b35>

Vuorenpää, M. 2009. Prosessioikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi. 4.11.1950/194, SopS 19.

Åberg, L-K. (toim.) 2017. Rikoksen uhrin käsikirja. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Moro,

teen lopputyötäni aiheesta Lähestymiskieltojen käsitteleminen Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Tähän lyhyeen kyselyyn vastaamalla auttaisit suuresti minua työni valmistumisessa sekä saisit mahdollisuuden kertoa ideoitasi ja mahdollisesti sitä kautta myös päästä kehittämään lähestymiskieltojen käsittelyprosessia työpaikallamme. Vastauksesi voit antaa vastaamalla suoraan tähän sähköpostiin.

Oletko havainnut lähestymiskieltoprosessissa jotain ongelmakohtia tai mitä tahansa muita seikkoja, joita kehittämällä/käytäntöjä muuttamalla käsittely saataisiin mielestäsi tehokkaammaksi tai sujuvammaksi?

1. Mikäli koet, että prosessissa ei ole kehittämistarpeita, olisitko ystävällinen ja vastaisit kuitenkin tähän sähköpostiin ”ei kehittämistarpeita”, jotta saan rekisteröityä vastauksesi palautetuksi.
2. Jos sinulla on mielessäsi jotain kehittämisideoita prosessin minkä tahansa vaiheen suhteen, kirjottaisitko ne lyhyesti alle, kiitos.

Kysely toteutetaan anonymina. Palautathan vastauksesi viimeistään 5.5.2020.

Kiitos!